

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **113**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

12

PROSINAC
2021

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Vlado Božić
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35 eura, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

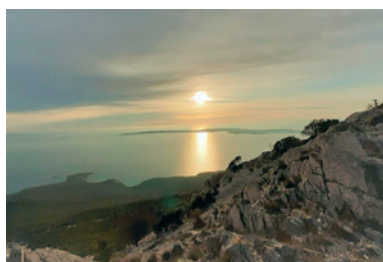
Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

524 Vode okolo-naokolo i istočno od Crnopca

534 Zdravko Ceraj – velikan hrvatskog sporta i planinarstva

541 Putositnice s Cresa i Lošinja

550 Novosti na Hrvatskoj planinarskoj obilaznici

Sadržaj

Članci

524 Vode okolo-naokolo i istočno od Crnopca

Raul Horvat

534 Zdravko Ceraj – velikan hrvatskog sporta i planinarstva

Eduard Hemar

541 Putositnice s Cresa i Lošinja

Nikica Talan

Rubrike

545 Nova izdanja: Tibor Sekelj: Oluja na Aconcagui, Jedna sasvim neobična planinarska knjiga: Nikica Talan: Ne(pre)poznata Hrvatska – Putositnice (s)Hrvatske planinarske obilaznice

548 Planinarski kalendar za 2022. godinu

550 Novosti na Hrvatskoj planinarskoj obilaznici

552 Planinarske kuće: Upravljanje planinarskim domovima, kućama i skloništima

556 Planinarska faleristika: Značke nekoliko zagrebačkih društava iz prošlosti (1) (priredio: Vjekoslav Kramberger)

558 Zaštita prirode: HPS-ov težaj za čuvare planinske prirode u NP-u Risnjak

559 Planinarski putovi: Otvorena Požeška planinarska obilaznica, Nova planinarska obilaznica »Sveti vrhovi hrvatskih planina«, Otvorena »Mladenova staza« Škopljanici – Botići

Tema broja

Vode na području Crnopca

Naslovnica

Mangart u Julijskim Alpama (Slovenija), foto: Alan Čaplar

561 Vijesti: Glavna skupština UIAA-a, Memorijalni pohod Od Premužića do Štampara, Deset godina PK-a Ivanec, U povodu Svjetskog dana pješačenja s djecom na Ravnu goru, Peti korak – nezaboravan uspon na Snježnik, 60. obljetnica Sekcije društvenih izleta HPD-a Zagreb-Matica

568 Sadržaj 113. godišta »Hrvatskog planinara«

Vode okolo-naokolo i istočno od Crnopca

dr. Raul Horvat, Zagreb

Bilo da ste iskusan planinar ili velebit-ski gorštak, tek ako poznajete sve vode u nekom predjelu Velebita, možete se svrstati u stvarne eksperte za taj dio planine. Poznavanje voda stavio bih čak ispred poznavanja ostalih obilježja nekoga krajobraza – dakle ispred špilja, jama, stanova, putova, prijevoja i vrhova.

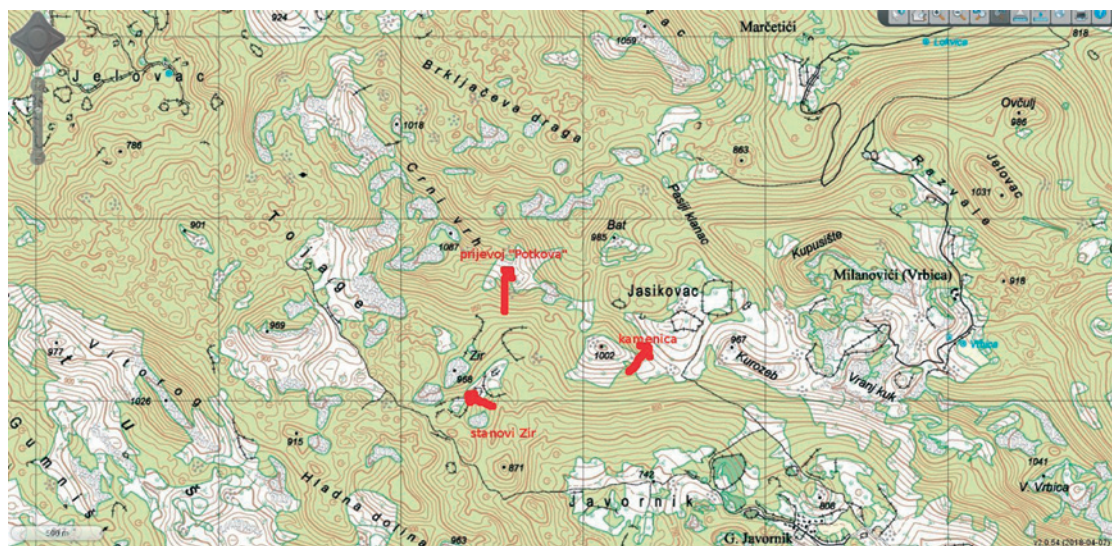
Crnopac i njegovo šire područje oduvijek su bili percipirani kao »bezvodna kamena pustinja«, a dr. Miroslav Hirtz čak kaže da je to »pusta gorska kamenara bez čara«. No, je li tome odista tako? U ovom ću prikazu prvo spekulirati o postojanju površinskih voda na centralnom crnopačkom platou.

Prvo terminologija: pod centralnim crnopačkim platoom podrazumijevam onaj najrazdrobljeniji i teško prohodan predio omeđen grebenima Maloga i Velikoga Crnopca, kukom Sedlom na istoku, Munižabinim vrhom na sjeveroistoku te Kitom Gaćešinom na sjeveru. To je predio u

čije je rubne dijelove odavno prodrila planinarska markacija, a posljednjih je 20-ak godina pravi eldorado za speleologe, koji su u njemu otkrili i istražili mnogo dubokih jama, pa i jamskih sustava.

Površinskim vodama smatram kamenice, bunariće, šterne i izvore žive vode. U njih ne ubrajam sniježnice ni vode u dubokim jamama. Opisat ću sve vode neposredno izvan prstena koji okružuje centralni crnopački plato, a potom ćemo putovati dalje na istok, do dijela Velebita koji dr. Josip Poljak naziva »najjužniji dio Velebita«, do uključujući oko 5 km zračne linije jugoistočno od Dubokog dola.

U opisu ću se rukovoditi načelom (uz možda tek poneku iznimku) da predstavljam samo one vode koje se nalaze na višim, skrovitijim mjestima u planini, tj. samo one koje su podalje od stalnih ljudskih naselja ili važnijih prometnica. Naglasak će biti na onim vodama koje ljudi više ne koriste,

Neki lokaliteti na najjužnijem dijelu Velebita koji se spominju u tekstu

Pogled na centralni crnopački plato s kuka Sedlo (1213 m)

pa su prilazi do njih potpuno zarasli ili teško prohodni. Obavijestit ću planinare i o tome kakav je status tih voda danas, kakva je kvaliteta vode na tim mjestima (tj. preporučuje li se voda za piće ili ne) i na kojim je mjestima više nema. Kako se s prstena oko centralnoga crnopačkog platoa budemo pomicali na istok, barem ću djelomično opisivati i pojedinosti krajobraza jer je taj dio Velebita planinarima gotovo potpuno nepoznat.

U pogledu ucrtanosti tih voda u dostupne topografske i planinarske karte, vlada poprilična zbrka, a opisat ću i nekoliko voda koje nisu unesene ni u jednu kartu. Referirat ću se i na članak dr. Ante Rukavine »Sam na Crnopcu«, objavljen u Našim planinama br. 5-6/1977., koji smatram samim vrhom hrvatske planinarske publicistike. Prije svega zato što sam se i sam nekoliko desetaka puta nalazio u sličnim (ponekad i gorim) situacijama krećući se proteklih desetljeća velebitskim bespućima. Ako pažljivo slijedimo opis koji je Rukavina dao u tom članku, možemo pokušati rekonstruirati kretanje toga vrsnog planinara i vidjeti gdje je bio najbliže vodi u trenutku kada mu je bila prijeko potrebna. Njegov pohod toga dana ipak je imao sretan epilog.

Prije nekoliko godina slučajno sam na internetu pronašao isječak iz nekoga speleološkoga glasnika (datiranog u 2005.), u kojem speleolozi tvrde da po riječima poznatoga zadarskog planinara Zdenka Morovića, u Lučkovom jezeru, šumovitoj udolini u istočnom dijelu centralnoga crnopačkog platoa, ima vode na površini. Zdenko Morović je planinar po kojemu je nazvana Zdenkova jama na markiranoj omči oko Biloga kuka. Spominje se neki bunar u koji se po zavojitim kamenim stubama spušta do vode. Vrlo sam brzo pohitao u to područje, ali nisam pronašao vodu. U telefonskom kontaktu Zdenko mi je objasnio da takvo što nikad nije izjavio i da se očito radi o – nesporazumu. Dakle, površinskih voda u centralnom platou ipak nema.

Međutim, nedugo nakon toga speleolozi su, pri pretraživanju terena u potrazi za novim jamama, u centralnom dijelu platoa nabasali na špilju koju su nazvali – Dušmana peć. Tu lijepu i veliku špilju lako sam pronašao. U špilji se još mogu vidjeti tragovi prebjega koji su se ondje skrivali vjerojatno u Drugom svjetskom ratu (ostaci konzervi), ali u njoj nema vode. Još uvijek istražujem centralni plato, u nadi da u

Dušmana peć u centralnom crnopačkom platou

njemu ipak postoji neka špilja s vodom nadohvat ruke.

Slijedi opis voda izvan centralnoga crnopačkog platoa. Južno, podno vrha Velikog Crnopca,

RAUL HORVAT

Jedan od dva bunarića na potezu Podić – Burnik

na visini od oko 1000 m, nalazi se prijevoj Podić. U njegovoj su blizini skrivena dva bunarića, oba prepuna čiste vode. Iz smjera Podića do tih bunarića nema puta, ali ako ipak uspijete pogoditi pristup do njih, vidjet ćete zarastao put kako se od njih spušta u oveci dolac ravna dna. Dolac, kojem ne znam ime, nalazi se u sjevernom podnožju Burnika, s ostacima stanova i bunarićem koji je presušio.

Ako pak s toga mjesta okrenete oko 1,5 km na istok, zadržavajući pritom istu visinu, dolazite do pravog bisera tih crnopačkih prostora: visoravni Jezero. To je gola visoravan duljine oko 400 m, s po jednim bunarićem na svakom kraju. Oba su puna pitke vode jer onamo više nitko ne zalazi, a nema ni tragova blaga. Kad sam prvi put onamo došao, bio sam toliko impresioniran tim mjestom da sam se nakon nekoliko godina ponovo vratio na Podić. Odande sam preko Sedla ispenjao kuk Vrh (1130 m), a sve to samo zato da bih napravio snimku Jezera iz ptičje perspektive. Krasno mjesto!

RAUL HORVAT
RAUL HORVAT

Jezero – Gornji bunarić

Jezero – Donji bunarić

Ako s Jezera zaokrenete oko 1,5 km u sjeveroistočnom smjeru, doći ćete do Korita Veselinovića, travnate udoline koju nemilice guta šuma. Predlažem da u ovom trenutku posegnete za člankom »Istočno od Crnopca« Hrvoja Zrnčića (HP, 11/2009.), u kojemu se Korita

spominju kao važna točka na silasku s Velikog Crnopca istočnom padinom prema Jabukovcu. Ako se s Korita možete probiti kroz gustu draču oko 300 m na istok, ondje vas podno jedne kamene glavice čeka veliko iznenađenje: prekrasan bunarić, s neobično čistom i bistrom vodom.

Jezero

RAUL HORVAT

RAUL HORVAT

Kamenica u Vasanovim koritima

Prava oaza u moru teško prohodne drače, koja vas okružuje sa svih strana!

Na zapadnoj se strani vide ostaci prilaza do bunarića, ali danas je sve to potpuno neprohodno. Po mojoj je procjeni Rukavina, koji u svom opisu spominje postojanje Veselinovića bunara, kao i turskih bunara (o kojima će biti riječi), na svom usponu iz Jabukovca prema vrhu Velikog Crnopca prošao nekih 200 m sjeverno od toga bunarića. Do vrha Crnopca više nema vode, ali na silasku s vrha nailazi se na veliku kamenicu u Vasanovim koritima. Rukavina je znao za tu kamenicu jer je već prije bio tamo, ali tada je se nije usudio potražiti zbog mraka i iscrpljenosti.

Možda je ovdje potrebno napraviti malu digresiju i pokušati objasniti gdje su Vasanova korita, budući da u dostupnim planinarskim vodičima u vezi s tim postoji konfuzija. Naime, prije negoli je iz Prezida markiran prilaz na vrh Crnopca, na nj se išlo iz Prosine, uvale i nekadašnjih stanova niže ceste, s druge strane tunela. Trasa puta bila je Prosina – Tavan Dragičevića – Plana Dragičevića – Vasanova korita i dalje stjenovitim obroncima prema vrhu. Svi stariji vodiči spominju Vasanova korita kao treću terasu, a noviji, opisujući prilaz iz Prezida, spominju na tom mjestu Veselinovića stanove.

Dr. Ante Rukavina u članku »Na Crnopcu u sunčanom listopadu« (NP, 7-8/1972.) spominje u Vasanovim koritima veliku kamenicu punu vode. Nema sumnje, ta ograđena terasa nalazi se na križanju tih dvaju prilaza. Svatko tko iz Prezida

markacijom dolazi do te terase može preko ledine prijeći na drugu stranu i među stijenama potražiti tu kamenicu, koja je i danas još uvijek puna vode. Neka vas na topografskoj karti ne zbuni susjedni toponim Korito (987 m) jer on nema veze s ovom pričom i tamo nema vode. Ako kanite proći tom starijom varijantom prema vrhu, možda ćete u šumici uz rub Tavana Dragičevića naići na veliku kamenicu punu bistre vode (koja se nigdje ne spominje), kao što se meni dogodilo prije nekoliko godina.

Ako se od Veselinovića bunara uspijete kroz gustiš spustiti do Jabukovca, ondje vas očekuje još teža slika. Imat ćete dojam da ste u tropskoj džungli, a ne na Velebitu. Ucrtni su bunar i šterna oko 250 metara jugoistočno od kuća. Puzajući, da izbjegnem lijane, uspijevam se probiti do bunara koji je u potpunosti presušio, a šternu nisam ni uspio naći! Uspijete li se uzdužno probiti kroz Jabukovac prema jugu, ondje vas čeka puno bolji put i silazak u Kaluđerski dol. Lijevo od puta, već pri kraju dugačke ograde, nalazi se Kaluđerska lokva, koja više ne drži vodu.

Što se tiče dobrih voda, s druge vas strane, pođete li sjeverno od Jabukovca, u smjeru Cerovačkih špilja, čeka prava rapsodija. Ako već na prvom oštrom zavoju ulijevo, poviše Jabukovca, ni desetak minuta od dolca, skrenete udesno u kržljivu šumicu, nakon 70-ak metara doći ćete do Pištelja, jakog izvora žive vode. Zbog meni potpuno nejasnih razloga, od svih danas dostupnih karata, taj je izvor ucrtan samo na planinarskoj karti HGSS-a. Čini se da je taj

RAUL HORVAT

Izvor žive vode Pištelj

izvor ipak bio poznat starijim planinarima jer se na stijeni iznad izvora još uvijek može razaznati nejasan, crvenom bojom pisan natpis »štedi vodu«.

Ni desetak minuta iznad Pištelja, s lijeve strane puta, nalazi se bunar Riđevac. Pio sam vodu iz tog bunara, koja je, iako ne posve bistra, ipak odlične kvalitete. Desetak minuta iznad bunara staza izlazi na malo uzvišenje slobodno od šume, gdje se nalazi raskrižje putova: desno staza vrlo brzo ponovno ulazi u šumu u smjeru Cerovačkih pećina, a lijevo se spušta u duboku uvalu pod dračom i niskom šumom, na čijem je kraju Dragičevića stan.

Ovdje ću napraviti još jednu digresiju i spomenuti jedan stari put koji je od nekadašnjih planinarskih objekata Gojtanovo u Dulibi pokraj željezničke postaje Cerovac preko travnate Plane, s istoka dolazio ovamo i do Jabukovca. Kad je 1976. Rukavina njime prolazio do Jabukovca, put je, po njegovim riječima, bio još u prilično

Šterna u blizini Dragičević stana

dobrom stanju. Kad sam prije nekoliko godina pokušao naći taj put iz suprotnog smjera, pogubio sam se odmah ispod Stremušnog vrha (932 m), vrludao dva-tri sata po vrletima, dok konačno

Jedan od dva bunara u istočnom podnožju Munižabinog vrha (1098 m)

nisam uspio ispenjati Đurđev vrh (948 m) povrh Plane. Sumnjam da danas postoji još itko živ tko poznaje točnu trasu toga puta. Vodič dr. Josipa Poljaka iz 1929. nije od velike pomoći jer je opis puta štur, a i upotrebljavaju se toponimi koji se više ne mogu naći u današnjim kartama. Cijeli taj predio, Plana, ostaci objekata koji ne postoje gotovo stotinu godina, i legendarna postaja Cerovac, danas izgledaju avetinski, sablasno, kao da su zamrznuti u vremenu.

Ne treba vas obeshrabriti to što raskrižje prema Dragičević stanu nije vidljivo; samo trebate postrance, padinom Modrinog vrha (836 m) poći u smjeru stana, oko 100 m kroz šikaru, do mjesta gdje ćete »zajahati« put, koji se, kako se približavate stanu, sve više širi i postaje prohodniji. Dragičevića stan još je pod krovom pa može poslužiti kao zaklon od nevremena. Šterna je u jednoj redinici u blizini stana, ukopana je u zemlju, a otvor je prekriven suhim granama.

S toga mjesta možete poduzeti vrlo strm uspon na travnati podest u istočnom podnožju Munižabinog vrha (1098 m), gdje se nalaze najveći bunari na cijelom crnopačkom prostoru. Gotovo sigurno, to su oni turski bunari koje spominje Rukavina. Jedan pored drugoga stoje dva golemi bunara, koji se opskrbljuju živom vodom s izvora petnaestak metara udaljenog od njih. Od tih je bunara točno 1,9 km zračne linije na zapad do Dušmana peći, gdje su se onomad

skrivali ljudi. Jesu li preko nepristupačnog terena dolazili do ovog mjesta ili su do vode dolazili na drugi način, ostaje misterij.

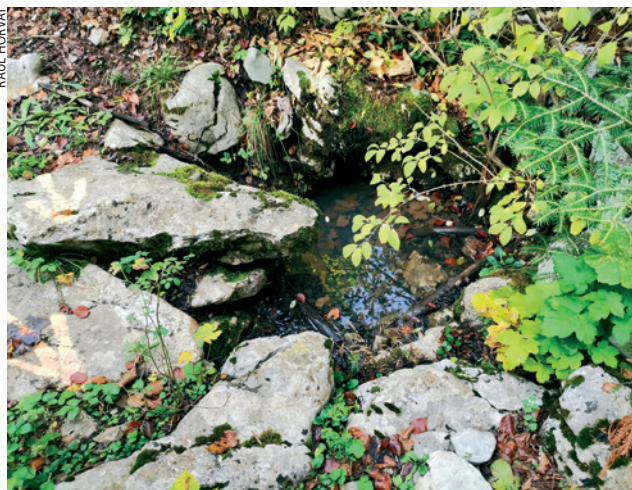
Ako s mjesta gdje se nalaze turski bunari poduzmete pohod u bespuće sjeverno od njih, možete se preko Pilara (981 m) i Perlinskog vrha (963 m) spustiti u skroviti dočić Palež. Dočić je ucrtan u topografske karte, ali nije malo vrelo u njegovoj sredini. Divno mjesto!

Želite li pak s mjesta gdje se nalaze golemi bunari dohvatiti okretište šumske ceste koja od Platoa 1 obilazi Kitu Gaćešinu sa sjeverne strane, pred vama će se ispriječiti nepristupačan teren. Negdje na sredini te trase nalazi se jama Munižaba, koja je intenzivno istraživana krajem 20. stoljeća. Nekih 300 m prije okretišta iznenada nailazimo na jači put, koji se odmah račva jer jedan krak odlazi na sjever, prema željezničkoj pruzi i Gračacu. Na samom raskrižju tih putova nalazi se manji izvor žive vode koji nije ucrtan u karte. Oko 1 km od okretišta dolazimo cestom do lokaliteta Vodice, na kojemu se nalazi više izvora žive vode. Na travnatoj padini ispod ceste nalaze se dva-tri izvora koji znaju presušiti, dok je iznad ceste, pored novoizgrađene nadstrešnice, veći izvor koji rijetko presušuje.

Sad kad smo zaokružili Crnopac, vraćamo se do Jabukovca kao ishodišne točke za daljnji put na istok. Po mojim saznanjima, u vrletnom prostoru između Jabukovca i Zaperovače postoji samo jedan

Vodice – gornji izvor

Manji izvor žive vode u Pestinovcu oko 300 m istočno od okretišta ceste

bunarić. Polazeći od Zaperovače, dvaput sam ga pokušao locirati, ali zbog razdrobljenosti i raščlanjenosti terena, kao i zbog guste i teško prohodne vegetacije, nisam u tome uspio i morao sam se vraćati na početni položaj neobavljena posla. Tek sam se u trećem pokušaju uspio sa Zaperovače stušiti u Rbine (ledina, ograde, ostaci stanova), odakle sam imao bolju perspektivu terena oko sebe. Od Rbina sam se uputio oko 350 m na sjever, pa uspeo na omanju kamenu glavicu, u čijem se istočnom podnožju nalazi taj bunarić. S glavice se ne vidi jer ga skriva gusto raslinje. I što me je tamo dočekalo? Omanji bunarić, tko zna iz kojeg vremena, prepun blatnjave vode. Premda me je dobro namučio, drago mi je da sam ga naposljetku ipak našao. To je definitivno jedna od najnepristupačnijih voda na cijelom Velebitu.

Zaputimo li se Zaperovačom do njena istočnoga kraja, doći ćemo do sklopa bunara Zakope. Ustvari, moramo skrenuti malo ulijevo, do istočnog podnožja Visočice (981 m). Te je bunare već opisao Hrvoje Zrnčić u prije spomenutom članku. Riječ je o pet-šest bunara koji se nalaze jedan pored drugoga, od kojih većina još drži

Šterna u Agbabama

vodu. Korištenje vode iz tih bunara apsolutno se ne preporučuje zbog napasanja goveda s obližnjeg Vučjaka. Još je gora situacija sa Smiljanića bunarom, koji leži uz makadamsku cestu Malovan – izvor Krupe, jer je on sada glavno pojilište.

Popnete li se sa Zaperovače na Ruju (945 m), pogled će vam zasigurno privući nekoliko visokih

Pogled na trasu Crnopac – Jabukovac s grebena Lukovac (920 m)

RAUL HORVAT

Kamenica u Jasikovcu

gorskih grebena koji se od Dubokog dola pružaju na jugoistok. To je onaj najjužniji dio Velebita koji u HP-u 1933. opisuje dr. Josip Poljak. On je proputovao taj kraj u karavani s kiridžijama, došavši iz smjera Knina. Kad sam već pomislio da osim mene ovamo već desetljećima nitko ne zalazi, ugodno sam se iznenadio pročitavši članak Miloša Bjelajca »Južnim Velebitom do njegova kraja« (HP, 12/2020.). Bjelajac je s ekipom istražio više istaknutih točaka na tom dijelu Velebita, protegnuvši svoje pohode sve do izvora Zrmanje. Mogu samo reći: bravo momci!

Ako se s prije spomenute makadamske ceste spustite u Duboki dol, ondje ćete naći sijaset velikih bunara i šterni koji još drže vodu. A ako se iz Dubokog dola preko previje popnete u prekrasni Turovac, odmah desno, u Agbabama, naići ćete na golemu šternu, punu vode. Ali, kako smo već istaknuli u uvodu, ne zanimanju nas toliko vode na eksplicitnim mjestima, već one na skrovitijim mjestima, dublje u planini. Takvu vodu možete naći ako se popnete na vrh Visibabe (811 m), s koje puca lijep vidik na Duboki dol i Tremzinu. Na južnim pristrancima toga vrha nalazi se na skrovitom mjestu zanimljiv bunarić sa zamjetnom količinom vode.

Za dublji prodor u taj dio Velebita najbolje je koristiti stari put kojim se iz Dubokog dola u jugoistočnom smjeru dolazi do predjela zvanog Tojage. Za 30 minuta iz Dubokog dola dolazimo do stanova Jelovac, nekad prilično velikoga

naselja, s kvalitetno izgrađenim stanovima. Na izlazu iz naselja, s desne strane, i danas stoji golema šterna puna vode. Dalje put postaje sve lošiji, a s ulaskom u visoku bukovu šumu mjestice se i gubi.

Cilj je doći do plančica ispod Crnog vrha (1087 m), najvišega vrha na rastrganom grebenu koji vas cijelo vrijeme prati s vaše lijeve strane, a ujedno i najvišega vrha u tom dijelu Velebita. S toga je mjesta moguće poduzeti zanimljive ture uokolo jer vam sada, s vaše desne strane, pukne pogled na još jedan rastrgan greben: Sedlo – Vitorog – Medin vrh – Burnjak. Taj sam greben također istraživao. U njegovu vršnom dijelu, osim ponekoga presušenog bunarića, nema vode, sve dok se s Burnjaka ne spustite u Gluščevu dolinu, gdje se oko 130 m od makadamske ceste nalazi velika cisterna.

Ali mi sada iz Tojaga hitamo prema jugoistoku, prema oko kilometar udaljenom kuku Ziru, koji je svojim karakterističnim oblikom prepoznatljiv među ostalim susjednim kukovima. U svom opisu iz 1933. Poljak spominje da je u stanovima smještenima u jugoistočnom podnožju toga kuka noćio i sklanjao se od nevremena. Znači, ondje bi trebalo biti vode, iako na kartama nije ništa ucrtano.

Kad zađete za kuk, pred vama se pruža sklop lijepih i ravnih gorskih livada, a stanovi su u šumici uz rub tih livada. Prolazeći pored više praznih bunarića i šterni, mogao sam samo

RAUL HORVAT

Šterna u Jelovcu

Kuk i stanovi Zir

nemoćno širiti ruke. Nigdje ni kapi vode. Šteta, jer to je mjesto idealno za kampiranje i, kad bi bilo vode, bilo bi dobro ishodište za istraživanje toga dijela planine. Sa stanova Zir možete se strmo spustiti u polje Javornik, ali tamo već stalno žive ljudi, pa zato okrećemo na sjever, dublje u planinu, prema Crnom vrhu. Oko 300 m jugoistočno od najvišeg vrha (1087 m), u smjeru kojim se greben nastavlja, nalazi se slikovit travnati prijevoj u obliku potkove, koji sam stoga i nazvao »Potkova«.

S vrha »Potkove«, a još više s kote 1002 m jugoistočnije od nje, puca vidik na prostrano, ali danas potpuno napušteno kraško polje Jasikovac. Poljak je tuda prošao sa svojom karavanom, ali ne spominje nikakvu vodu u Jasikovcu. No, kad sam se spustio do polja, dočekalo me je iznenađenje: velika i slikovita kamenica puna vode, u šumici i malo sklonjena od pogleda. Mogu reći da sam u raznim dijelovima Velebita gledao na stotine i stotine raznoraznih kamenica, ali ta mi definitivno spada u najdraže. Kamenica nije ucrtana u kartama. S toga se mjesta kroz

šumovitu Brkljačevu dragu možete vratiti do Turovca.

I na kraju, ukratko ću opisati još jedan predio, istočno od Jabukovca, koji sam upoznao u potrazi za ljudskim tragovima i vodama. Taj je dio omeđen Stremušnim vrhom na sjeveru, Lukavcem (920 m) na jugu te Bijelim kukom (921 m) na istoku. Stremušni vrh i Lukavac povezani su golim grebenom koji ima karakterističan oblik slova »L«. S njega se pružaju izvanredni vidici na masiv Crnopca. Jedan omanji travnati dočić nalazi se u južnom podnožju Lukavca, a drugi, nešto veći, u jugozapadnom podnožju Bijelog kuka. U njima nema vode, a vidljivi ljudski tragovi minimalni su. Ipak, između tih dvaju dočića nalazi se duguljasto korito s tamnim rastresitim stijenama, gdje na površinu povremeno izbijaju curci.

Time bih zaključio opis voda (a djelomično i krajobraza) u širem području Crnopca, s nadom da će ovi opisi možda potaknuti odvažnije planinare na upoznavanje tih slabo poznatih i neopravdano zanemarenih područja Velebita.

Zdravko Ceraj – velikan hrvatskog sporta i planinarstva

Uz desetogodišnjicu smrti

Eduard Hemar, Zagreb

U listopadu 2021. navršilo se deset godina od smrti Zdravka Ceraja, velikana hrvatskog sporta i planinarstva. Tim se povodom prisjećamo njegove veoma bogate sportske karijere i životnog puta. O Ceraju se više puta pisalo na stranicama Hrvatskog planinara. Ovom prigodom donosimo njegov dosad najopširniji životopis, s brojnim nepoznatim detaljima iz života i sporta. Na taj način odajemo počast dobrom čovjeku i velikom sportašu, posebno zaslužnom za hrvatsko i zagrebačko planinarstvo. Tijekom više od sedam desetljeća aktivnosti ostavio je neizbrisiv trag u sportu.

Porijeklo, obitelj i privatni život

Punim imenom i prezimenom Valentin Zdravko pl. Ceraj-Cerić rođen je u Staroj Rači kod Bjelovara 4. listopada 1920. Potječe iz plemeni-taške obitelji Ceraj-Cerić, koja vuče korijene iz Svete Magdalene kod Trakošćana. Njegov djed po ocu Konrad pl. Ceraj-Cerić bio je ljekarnik, a baka Marija, rođ. Arnold, učiteljica. Otac Aleksander, rodom iz Klanjca, bio je bankovni službenik, a majka Anka rođ. Mikšec, iz Stare Rače, domaćica. Majka ga je rodila u svom rodnom mjestu, a odrastao je u Zagrebu.

Kao dječak, živio je s obitelji u središtu Zagreba (Pod zidom 18), a 1935. doselio se u općinu Trnje (IV. Trnjanski zavoj 18). Završio je Srednju zubotehničku školu. U Drugom svjetskom ratu bio je po osnivanju NDH mobiliziran u 3. Domobranski gorski zdrug kao radiovežist te je bio stacioniran u Zemunu 1941. – 1942. i na Majevidi 1942. – 1944. Tri dana prije ulaska partizana u Zagreb, u svibnju 1945., dobrovoljno

se prijavio u Vojnu bolnicu, kao zubotehničar. Budući da je ta bolnica već bila pod kontrolom antifašističkih snaga, priznata su mu tri dana u borački staž.

Nakon rata, u novoj je Jugoslaviji završio u Beogradu, kao i mnogi drugi poznati hrvatski sportaši koji su mobilizirani u Jugoslavensku armiju (od 1951. JNA). Još za vrijeme aktivne

Ceraj na početku planinarske karijere

sportske karijere vratio se u Zagreb kao vojna osoba s činom kapetana I. klase. Od 1948. do umirovljenja 1971. radio je kao zubotehničar u Vojnoj bolnici u Zagrebu. Mogao je ostati u Beogradu jer mu je nuđen šefovski položaj na Vojno-medicinskoj akademiji. Bio je jedan od rijetkih hrvatskih sportaša i jedini atletičar koji se vratio u Zagreb. Na tu je odluku znatno utjecala tragična sudbina njegova oca, jer mu je majka ostala sama, kao udovica bez ikakvih prihoda.

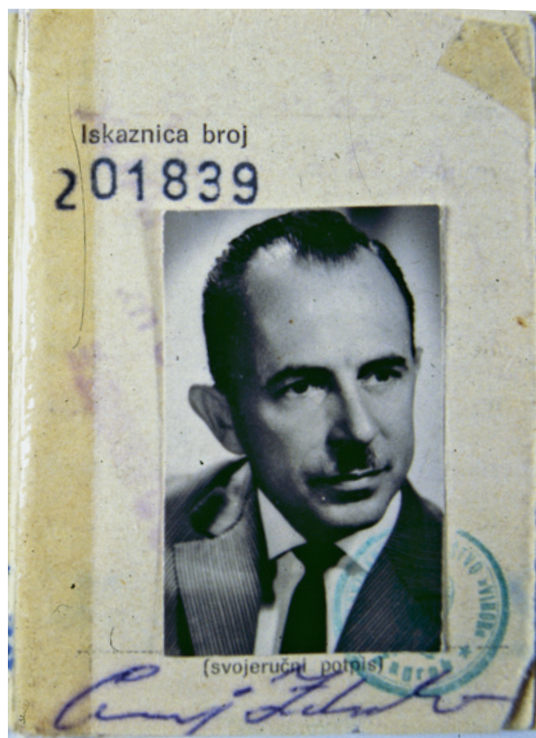
Bio je u braku s Karmelom Mandom rođ. Grubišić iz Solina, koja je bila farmaceutska tehničarka. Aktivno je sudjelovala u NOB-u, a nakon rata radila je u Poreznoj upravi Općine Trnje. Imali su dvije kćeri: Anu, udanu Horvat, i Mirjanu, udanu Luzar. Zdravko je od 1958. do kraja života, više od pola stoljeća, živio na Trnju (u Držićevoj 73).

Posebna je priča tragična sudbina njegova oca Aleksandra pl. Ceraja-Cerića (Klanjec, 10. 3. 1890. – Zagreb, 21. 10. 1945.). Promijenio je brojna zanimanja, a aktivno je govorio njemački i talijanski jezik. Po dolasku na Trnje povezao se s kuglačima. Bio je jedan od osnivača i prvi predsjednik Hrvatskoga kuglačkog društva Trnjanski strijelci, osnovanog 1939. Sa članovima Trnjanskih strijelaca potaknuo je osnivanje Hrvatskoga kuglačkog saveza. Na Osnivačkoj skupštini HKS-a 1. listopada 1939. u Zagrebu izabran je za prvog predsjednika i na toj je dužnosti bio do početka 1940., kada je odstupio s dužnosti. U NDH mu je HKS 1943. dodijelio zlatni znak, kao svom prvom predsjedniku.

U poslijeratnim čistkama nakon ulaska partizana u Zagreb uhićen je pod optužbom da je surađivao s okupatorom. Njegov je krimen bio taj što je kao odličan poznavatelj njemačkog jezika radio kao prevoditelj za njemačku vojsku u Zagrebu. Presudom Vojnog suda Komande zagrebačkog područja osuđen je na smrt strijeljanjem, uz konfiskaciju imovine. Tako je podijelio sudbinu mnogih ljudi iz Zagreba 1945.

Sedam i pol desetljeća u planinarstvu

Zdravko je bio aktivan u sportu od djetinjstva, u sokolskoj i skautskoj organizaciji. Od 1935. član je Hrvatskoga planinarskog društva. U prvom dijelu planinarske karijere u HPD-u bio je aktivan

Članska iskaznica Zdravka Ceraja

u Omladinskom, Skijaškom i Alpinističkom odsjeku. Uoči Drugoga svjetskog rata izabran je za blagajnika Alpinističkog odsjeka HPD-a. Za vrijeme Kraljevine Jugoslavije i potom NDH izveo je ukupno osam prvenstvenih uspona u stijenama Bosne i Hercegovine, u Visokim Tatrama te u Julijskim i Kamniškim Alpama. Tih se godina najviše penjao u navezu sa Slavkom Brezovečkim (koji je uz Marijana Dragmana bio najuspješniji predratni hrvatski alpinist). Među ostalima, zajedno su 1941. u ljetu izveli prvenstvene uspone na Čvrsnici. Zbog mobilizacije u hrvatsko domobranstvo, poslije se, tijekom rata, nije više mogao ozbiljnije baviti alpinizmom. Nakon rata i povratka iz Beograda u Zagreb uključio se u PD Grafičar. Od 1972. bio je član PD-a Vihor, a 1999. učlanio se uz Vihor i u PD HP i HT Sljeme.

Tijekom planinarske karijere, koja je trajala punih sedam i pol desetljeća, popeo se na sve važnije europske i hrvatske planine i vrhove, a bio je planinarski aktivan i u poodmakloj dobi. Njegove su priče nadahnule mnoge hrvatske planinare i atletičare. Od brojnih priča i

Dugogodišnji predsjednik Planinarskog saveza Zagreba

dogodovština iz svoga života, volio je prepričavati onu s grčke planine Olimp, na kojoj je 1980. iskopao rupu u snijegu i u njoj prespavao, a u jednom je danu dvaput osvojio Mytikas (2917 m), najviši vrh Olimpa. Zbog brzine kojom je osvajao vrhove, dobio je nadimak »Alpska pošta«. Na

najviši europski vrh Mont Blanc (4810 m) popeo se tri puta.

Prema svojim riječima, dvaput se u planinama jedva spasio. Pet je dana sam proveo na stijeni u Julijskim Alpama, a osam dana spavao je i u sjevernoj stijeni Triglava. Bio je najstariji i najiskusniji član trojke PD-a Vihor, uz Freda Židana i Ivicu Mesića, koja je 1973. prvi put zimi prešla Velebit cijelom dužinom. Taj je nesvakidašnji podvig snažno odjeknuo u planinarskoj i sportskoj javnosti.

Posebno je velik doprinos dao kao dugogodišnji, neumoran predsjednik Planinarskog saveza Zagreba. Na tu je dužnost došao nakon odlaska u mirovinu početkom 1970-ih godina i s prekidom je obnašao gotovo četiri desetljeća, do smrti, 2011. (krajem 1980-ih predsjednik PSZ-a bio je današnji predsjednik HPS-a Darko Berljak). Ceraj je kao predsjednik PSZ-a odlično surađivao s dugogodišnjim tajnikom PSZ-a Željkom Gobecom. Godine 2007. otvorio je, zajedno s

ALAN ČAPLAR

Zdravko Ceraj s predsjednikom Republike Hrvatske Stjepanom Mesićem 2004. otvara Planinarsku stazu Grada Zagreba

predsjednikom Republike Hrvatske Stjepanom Mesićem, Planinarsku stazu grada Zagreba, koja vodi od Dubravkina puta na Tuškancu do vrha Medvednice.

Bio je jedan od najiskusnijih hrvatskih vodiča te član Gorske službe spašavanja. Godine 1981. bio je član prve skupine istaknutih planinara koja je na Fakultetu za fizičku kulturu u Zagrebu završila stručno školovanje i stekla zvanje planinarskog instruktora.

Uza sve navedeno još se od predratnog razdoblja aktivno bavio planinarskom fotografijom. Prema ukupnom doprinosu, velikoj svestranosti i neobično dugom stažu, jedan je od najistaknutijih ljudi u povijesti hrvatskog planinarstva.

Vrhunska atletska karijera

Najveće sportske uspjehe postigao je u atletici. Od 1936. bio je član Lakoatletske sekcije Športskoga kluba Željezničar, Zagreb. Sa 172 centimetra visine i 59 kilograma težine imao je idealne fizičke predispozicije za bavljenje atletikom, ali i drugim sportovima. Atletika mu je ispočetka služila kao dopunski sport uz skijaško trčanje. Prve je nastupe zabilježio tek za vrijeme rata, 1942. Nastupao je povremeno za vrijeme NDH, a kako je bio u vojsci, za sudjelovanja na sportskim natjecanjima koristio je dopuste. Najbolje je rezultate ostvario u šumskom trčanju (krosu). Kao član Željezničara, na Prvenstvu Hrvatske 1942. u Zagrebu bio je na 5 km sedmi pojedinačno i treći ekipno. Sljedeće je godine u Zagrebu ponovno na istom natjecanju na 7,5 km bio sedmi pojedinačno, a 1944. nije nastupao. Uoči završetka rata prešao je u HŠK Concordia iz Zagreba, ali se do proljeća 1945. za novi klub nije mnogo natjecao.

Nakon Drugoga svjetskog rata, u novoj se FNR Jugoslaviji atletikom počeo ozbiljno baviti kada je već napunio 25 godina. Najprije je bio član Fiskulturnog društva Dinamo iz Zagreba.

U Beogradu je na jesen 1945., po uzoru na tada bratski Sovjetski Savez, osnovano Fiskulturno društvo Centralnog doma Jugoslovenske armije Partizan (od 1950. promijenjen je naziv u Sportsko društvo Partizan). U Partizan su dovedeni mnogi istaknuti hrvatski sportaši, koji su najprije mobilizirani u vojsku, a među njima

je 1946. bio i Ceraj. Posebno je bila kvalitetna Atletska sekcija Partizana, koja je sljedećih nekoliko godina bila uvjerljivo najbolja u državi.

Zdravko je u svom zlatnom razdoblju, od 1946. do 1955., bio jedan od najboljih jugoslovenskih atletičara, uz Franju Mihalića, Ivana Gubijana, Petra Šegedina i druge. Postigao je brojne uspjehe na domaćoj i međunarodnoj sceni. Posebno je bio dominantan na 1500 m, sa sedam uzastopnih naslova prvaka na Pojedinačnom prvenstvu Jugoslavije: 1946. u Ljubljani, 1947. u Celju, 1948. u Zagrebu, 1949. u Beogradu, 1950. u Zagrebu, 1951. u Beogradu i 1952. u Subotici. Usto je na pojedinačnom Prvenstvu Jugoslavije bio prvak na 800 m 1947. u Celju, na 5000 m 1953. u Mariboru i na 10.000 m 1954. u Novom Sadu. Kao član štafeta Partizana postao je državni prvak u Zagrebu na 4 × 800 m 1949., 4 × 1500 m 1949. i 1950. te u balkanskoj štafeti 1949. Bio je pojedinačni prvak na državnom prvenstvu u krosu (4,5 km) 1948. u Skoplju i 1950. u Beogradu. S Partizanom je osvojio ekipno Prvenstvo Jugoslavije 1947., 1948. i 1949. u Zagrebu, 1950. u Beogradu, 1951. u Ljubljani i 1952. u Zagrebu. Bio je i ekipni prvak države u krosu 1947. u Osijeku, 1949., 1950. i 1951. u Beogradu, 1953. u Subotici, 1954. u Slavonskoj Požegi i 1955. u Osijeku. Ukupno je osvojio 12 pojedinačnih, 4 štafeta i 13 ekipnih naslova. S ukupno 29 naslova prvaka Jugoslavije, jedan je

Atletičari HŠK Željezničara na jesen 1941. u Osijeku.
S lijeva I. Jagarinac, J. Godler, Z. Ceraj i Pokupec

Vrhunski atletičar

od nekoliko najuspješnijih hrvatskih atletičara. Postigao je ukupno 26 rekorda Jugoslavije na 800, 1000, 1500, 2000, 3000 i 5000 m te s klupskim štafetama od 1948. do 1953. Jedini je hrvatski atletičar koji je postizao jugoslavenske rekorde na svim trkaćim stazama od 800 do 5000 m.

Postigao je zapažene rezultate i na međunarodnoj sceni. Sudjelovao je na Ljetnim Olimpijskim igrama 1952. u Helsinkiju (ispao je u kvalifikacijama na 5000 m) i Europskom prvenstvu 1950. u Bruxellesu (ispao je u kvalifikacijama na 1500 m). Nastupio je na premijernim Mediteranskim igrama 1951. u Aleksandriji i osvojio srebrnu medalju na 5000 m te brončanu medalju na 1500 m. Tim je uspjehom postao prvi hrvatski sportaš koji je osvojio dvije mediteranske medalje u pojedinačnim disciplinama.

Na Balkanskom prvenstvu 1946. u Tirani osvojio je broncu na 1500 m. Potom je na Balkanskom prvenstvu 1947. u Bukureštu, uz sudjelovanje vrlo jake reprezentacije Mađarske, osvojio srebro na 800 i broncu na 1500 m. Ta

su dva natjecanja poslije proglašena neslužbenima jer se Balkansko prvenstvo zbog rezolucije Informbiroa 1948. nije održavalo nekoliko godina. Nakon ponovnog pokretanja, osvojio je na Balkanskom prvenstvu 1953. u Ateni zlato na 5000 m.

Jedan od najvećih međunarodnih uspjeha postigao je na Krosu nacija 1953. u Parizu osvajanjem bronce ekipno na 14,5 km. To je natjecanje 1973. preimenovano u Svjetsko prvenstvo u krosu. Na Balkanskom prvenstvu u krosu 1955. u Skoplju osvojio je 5. mjesto pojedinačno i zlato ekipno. Za reprezentaciju FNR Jugoslavije nastupio je ukupno 33 puta na 26 natjecanja od 1946. do 1955. Na samom kraju izvanredno uspješne karijere, bio je 1957., u 37. godini života, član AK-a Dinamo iz Zagreba.

Uspješan i kao skijaš

Uz planinarstvo, alpinizam i atletiku, Ceraj se aktivno bavio i skijaškim trčanjem, a oprobao se i u skijaškim skokovima. Već je u predratnom razdoblju postao najbolji skijaš trkač Skijaškog

Odličan skijaš

Svestrani sportaši i prijatelji. S lijeva Josip Godler, Zdavko Ceraj i Franjo Doršić.

odsjeka HPD-a. Tijekom NDH bio je član Skijaške sekcije Grafičara, a od 1945. Concordije.

Kao i u atletici, nastupao je za vrijeme vojnog dopusta. Na Prvenstvu Hrvatske početkom 1942. u Zagrebu osvojio je 2. mjesto sa štafetom Grafičara na 4×10 km. Potom je u veljači, kao gost, nastupio na Prvenstvu Mađarske u klasičnoj kombinaciji. U utrci na 18 km bio je deveti, a u skijaškim je skokovima pao i ostao bez plasmana. Na Prvenstvu Hrvatske 1944. bio je treći na 18 km. Najveći uspjeh ostvario je u siječnju 1945., kada je na Jelenovcu u utrci na 18 km postao viceprvak Hrvatske iza tada najboljeg skijaša Ivice Šafara.

U novoj Jugoslaviji, prije odlaska u Beograd, bio je član Skijaške sekcije Fiskulturnog društva Sloboda. Na Prvenstvu NR Hrvatske 1946. u Zagrebu osvojio je 5. mjesto na 12 km. Nakon povratka, postao je član Skijaške sekcije Sportskog društva Lokomotive. Iako mu je tih godina atletika bila glavni sport, u zimskom se razdoblju

uspješno nosio s najboljim hrvatskim skijašima, od kojih je većina bila specijalizirana samo za taj sport. Na Prvenstvu NR Hrvatske 1951. u Delnicama postigao je najveće uspjehe. Pobijedio je s bojn timerom štafetom Lokomotive, bio drugi sa štafetom Lokomotive u patrolnom trčanju s gađanjem (preteča biatlona) i treći na 18 km. Potom je 1953. prešao u Skijaški klub Šestine. Na Prvenstvu FNR Jugoslavije 1954. u Mrkoplju bio je sa štafetom Hrvatske peti na 4×10 km. Posljednji veći uspjeh postigao je 1959. na Prvenstvu Hrvatske u Delnicama, 4. mjestom na 15 km.

U 39. godini života pokazao je da se može nositi i s puno mlađim skijašima. Potom je završio aktivnu skijašku karijeru.

Nagrade i priznanja

Za svoje iznimno dugo i svestrano djelovanje u sportu primio je sva najveća priznanja. Dobitnik je Republičke nagrade fizičke kulture SR Hrvatske 1979. (danas Nagrada »Franjo Bučar«) i Trofeja Hrvatskoga olimpijskog odbora 1994. (danas Nagrada HOO-a »Matija Ljubek«). Od ostalih priznanja treba istaknuti Zlatne plakete: SOFK-e Hrvatske 1964. te Atletskog saveza Jugoslavije i Srbije. Dobio je Zlatni znak Planinarskog saveza Hrvatske 1974., Planinarskog saveza Jugoslavije 1975. i Planinarskog saveza Slovenije 1981. te Plaketu PSH-a 1985. Za velik doprinos, proglašen je počasnim članom Planinarskog saveza Zagreba.

Trofej za prvenstvo Omladinskog odsjeka HPD-a 1941.

Zaključak

Prema svemu ostvarenom, Zdravko Ceraj daleko je najuspješniji sportaš među svim hrvatskim planinarima. Ujedno je jedan od najzaslužnijih i najsvestranijih hrvatskih planinara. Jedan je od rijetkih ljudi u povijesti hrvatskog sporta sa sedam i pol desetljeća aktivnoga staža. Zbog svega navedenoga, može ga se s punim pravom nazvati velikanom hrvatskog sporta, a posebno planinarstva. Zahvaljujući svojim postignućima, bio je i ostao uzor mlađim generacijama.

Premинуo je u Zagrebu 6. listopada 2011. u 92. godini života. Pokopan je na gradskom groblju Mirogoju.¹

Izvori

- Razgovor autora s Cerajevom kćeri Anom Horvat iz Zagreba.

Literatura

- »Zapisnik glavne godišnje skupštine«, Hrvatski planinar br. 5/6, Zagreb, svibanj–lipanj 1941.
- Mladen Delić, »Rudolf Žingerlin (Mladost) je prvak«, Narodni sport br. 29, Zagreb, 18. veljače 1946.
- »Odlični uspehi na balkanskih igrah u Tirani«, Slovenski poročevalec br. 238, Ljubljana, 11. listopada 1946.
- Franta Dvoržak, »Na Prvenstvu NR Hrvatske u skijanju natjecatelji Gorskog kotara imali su najviše uspjeha«, Narodni sport br. 383, Zagreb, 22. siječnja 1951.
- Ivica Šafar, »Na snježnim terenima Jahorine, Mrkoplja i Delnica oštire borbe najboljih skijaša«, ibid., Zagreb, 8. veljače 1954.
- »Skijaško prvenstvo Hrvatske u Delnicama: Opet pobjeda domaćih«, ibid., br. 1155, Zagreb, 16. veljače 1959.
- Fred Židan, »Skijaški pohod uzduž čitavog Velebita«, Naše planine br. 3/4, Zagreb, ožujak–travanj 1973.
- Sportski leksikon, Zagreb, 1984.
- Ljubiša Gajić, Prvenstva Jugoslavije u atletici, Jagodina 2003.
- Željko Poljak, Zlatna knjiga hrvatskog planinarstva, Zagreb, 2004.
- Lj. Gajić, Seniorska prvenstva Jugoslavije, Jagodina, 2007.

Legende hrvatskog planinarstva Zdravko Ceraj i dr. Željko Poljak

- A. Čaplar, E. Hemar, »In memoriam Zdravko Ceraj 1920. – 2011.«, Hrvatski planinar br. 11, studeni 2011.
- Lj. Gajić, Kros u Jugoslaviji, Jagodina, 2012.
- Ozren Karamata, Atletika na tlu Jugoslavije u godinama rata 1941 – 1945, Beograd, 2013.
- Ž. Poljak, »Iz planinarske prošlosti: Hrvatsko planinarstvo u Bosni i Hercegovini – Drugi dio«, Hrvatski planinar br. 3, Zagreb, ožujak, 2013.
- Ž. Poljak, A. Čaplar, Hrvatsko planinarstvo u 1000 slika, Zagreb, 2014.
- E. Hemar, Zlatna knjiga zagrebačkog kuglanja, Zagreb, 2016.
- Lj. Gajić, Zlatna knjiga jugoslovenske atletike (2. izdanje), Jagodina, 2017.
- Lj. Gajić, Razvoj rekorda Jugoslavije u atletici, Jagodina, 2018.
- Lj. Gajić, Enciklopedija jugoslovenske atletike, Jagodina, 2020.

¹ U pripremi ovog teksta zahvaljujemo na pomoći njegovoj kćeri Ani Horvat.

Putositnice s Cresa i Lošinja

Probirci iz knjige »Ne(pre)poznata Hrvatska: 'putositnice' (s) Hrvatske planinarske obilaznice«

Nikica Talan, Zagreb*

Na trodijelnu (ponekad i samo dvodijelnu) otočnu »turneju« (riječ »tura« bila bi možda ipak ponešto preoštra s obzirom na to da je riječ o planinarski razmjerno blagoj konfiguraciji u usporedbi s priobalnim planinskim masivima) obično krećem s krajnjega sjevera – iz creskih Porozina, a završavam na krajnjemu jugu – u mljetskoj Sobri. Budući da je u mojoj pratnji redovito i već višekratno spominjani (a u međuvremenu i terenski više nego strogo testiran) terenac koji mi uvelike skraćuje pristup pojedinom vrhu jer ne moram zamorno tabanati raznim svrstanim i nesvrstanim cestama (te kolskim i inim putovima), navedena »turneja« nije nimalo jeftina čak ni izvan same turističke sezone (kada je cijena trajektnih karata donekle povoljnija). Tješi me, međutim, činjenica da iznos potrošen za trajektne usluge gotovo u cijelosti nadoknadim noćenjem u spomenutom četverokotačnom »hotelu«, i to, u pravilu, na najatraktivnijem (autu dostupnom) vidikovcu dotičnoga otoka. Dobit je, dakle, u najmanju ruku

dvostruka: ušteda psihofizičke energije na najčešće neatraktivnim dionicama (planinarskoga) puta te korištenje (kasnopopodnevnne, odnosno sutonske, ili pak samo noćne i ranojutarnje, odnosno praskozorne) panorame kao dodatnog (motivacijskog) izvora te iste energije.

Vrh Osorščice – vidik na »stvaranje svijeta«

Tako sam, primjerice, put Cresa preklani krenuo u kasnoposlijepodnevnim satima, kako bih (po povratku sa sutonskim suncem obasjana Sisa) prenoćio na obližnjem panoramski izrazito zahvalnom prijevoju Križić(i), a lani u kasnoprijeopodnevnim, kako bih zalazak sunca dočekao na zasigurno najljepšem vrhu Osorščice, cijelog Lošinja, pa i cijelog sjevernog Jadrana – Sv. Mikuli, s prenočištem na nedalekom helidromu (podno odašiljačima i makadamskom cestom

* Talanov tekst je pisan specifičnim stilom pa ga prenosimo onakvog kakav je objavljen u njegovoj knjizi. Podrobnije informacije o knjizi dostupne su u rubrici »Nova izdanja«.

Sis na Cresu

Odbor za doček na Sisu

nažalost prilično nagrđena vrha), odakle (slično kao sa Sv. Mikule ili Televrina) dalekometno puca prekrasan vidik (još jedan bez pretjerivanja vjerodostojan ukrasni pridjev!) ne samo na brojne otoke lošinjsko-creskog arhipelaga (Unije, Ilovik, Susak, Srakane – Vele i Male...), nego i

na ostale sjevernojadranske otoke, ne računajući pritom, dakako, gotovo čitav matični otok Lošinj i najveći dio susjednoga Cresa.

S vrha Osorščice doista se pruža vidik (kako sam negdje pročitao) na »stvaranje svijeta«. Nisam bio te sreće da se ondje nađem nakon doslovce burna, zapravo burovnita dana, pa mi pogled nije sezao do Apenina, Dolomita ili Julijskih Alpa, već samo do Istre, Kvarnera, Gorskoga kotara i Velebita, ali i to je bilo dovoljno da se doživotno zaljubim u taj »gorski biser« modre Hrvatske. Nisam, međutim, jedini kome se to dogodilo, o čemu svjedoči i krajnje neobičan američki par koji je toga dana u meni i nehotice probudio nekadašnjeg (prigodnog) turističkog vodiča.

Koban (!) susret u Brseču

Prije pohoda na vrhove sjevernojadranske otočne skupine (pri čemu je, ponavljam, prvi na redu upravo Cres), redovito se, naime, »zaletim« na razmjerno usputni Sisol, kako bih u ptičjoj perspektivi »lebdio« iznad (naj)većega dijela Istre i Kvarnera (istovremeno!), s Kumičićevim bajkovitim Brsečom u neposrednu podnožju. Zanimljivo je da je taj zakleti »stekliš« i autor (srećom još uvijek lektirnih) Začudenih svatova (pred čijom se spomen-pločom pri prolasku Palmotićevoim uvijek duboko naklonim) svoj glasoviti pseudonim Jenio Sisolski posudio baš od

Vidik s vrha Svetog Mikule na Lošinju

gore spomenutog učkarskog vrha, što me, moram priznati, dodatno potiče da pri silasku navratim do rodne mu kuće, ali i do brsečke župne crkve sv. Jurja – posljednjeg počivališta nadbiskupa Josipa Uhača, još jednog slavnog (ali nažalost nedovoljno poznatog) Brsečanina, koji je, kao ugledni vatikanski diplomat (osobito kao papinski nuncij u Njemačkoj) uvelike lobirao za međunarodno priznanje Hrvatske.

Upravo ispred te (više izvana negoli iznutra skromnomonumentalne) crkve naletio sam na gore navedeni američki bračni par u kasnim pedesetima: točnije, par je naletio na me raspitujući se gdje bi mogli pronaći trgovinu. Budući da je sljedeći trajekt iz Brestove polazio tek za devedesetak minuta, odveo sam ih do (koliko mi je poznato) jedinog minimarketa u gradiću. Kad su mi priopćili kako se i oni spremaju na Cres, dogovorili smo se da ih pričekam pa ćemo zajedno do obližnjega pristaništa. Bilo mi je žao što sam se nespretno izlanuo (nisu mi nipošto bili antipatični, upravo obrnuto, ali bojao sam se da ću zbog njih izgubiti poprilično vremena ili čak »popušiti« još koji trajekt), no više nije bilo uzmaka: zadana riječ je zadana riječ...

I tako je dvočlana Toyotina karavana (na čijem je čelu jezdio Land Cruiser, a na začelju RAV4) krenula prema Brestovi, gdje me je, u iščekivanju trajekta, dočekalo nemalo iznenađenje,

reda veličine u najmanju ruku osrednjeg (elektro-)šoka. Ispostavilo se, naime, kako je riječ o strastvenim planinarima (trenutačno u zbunjujuće turističkoj »uniformi«), koji su naumili obići ni manje ni više negoli cijelu trasu (kako je neki s punim pravom nazivaju) »megaobilaznice« Via Dinarica – od Slovenije do Albanije. Kroz Hrvatsku pješače (dijelom i bicikliraju) njezinom plavom linijom, s koje su načas naumili neznatno skrenuti kako bi, pruži li im se prilika, mogli izbiza promatrati bjeloglave supove.

Ona je, naime, po struci ornitologinja, a on estetski kirurg, pa »kako ženu valja uvijek slušati« (nije mi doduše djelovao kao čovjek koji se u praksi drži navedenog načela, ali sam se srećom na vrijeme uspio ugristi za jezik), odlučio je popustiti vapajima ljepše polovice, zbog čega su, eto, unajmili auto odlučivši u dinarsko-gorski itinerar uvrstiti i autsajderski Cres. Dočim sam dočuo koje su struke, umah mi je mozgom, točnije njegovim odjelom za dobroćudni trač (ako takvo što uopće postoji), prostrujila grješna pomisao kako je u uljepšavanju spomenute ljepše polovice (ta nije li biti bez bore u kasnim pedesetima ravno zgoditku Eurojackpota?) jamačno imao udjela i kirurgov skalpel (ovaj put autocenzura je, međutim, bila dovoljno snažna da ne upadnem u neodoljivu napast prenagle verbalizacije iliti urječivanja misli).

Besplatna poduka iz pticoslovlja na Sisu

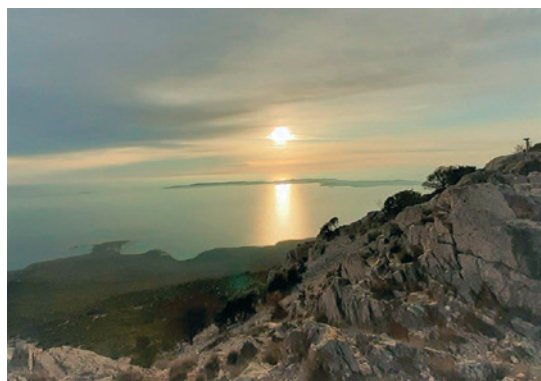
Budući da moj engleski ne obuhvaća ornitologiju ili pticoslovlje, trebalo je vremena dok konačno ne shvatim o kakvim to pticama oni uporno »dvočasno« govore, neprestance si upadajući u riječ. Nesporazum je u cijelosti izglađen tek kad su mi pokazali fotografije naših gorostasnih letećih strvinara na mrežnoj stranici Centra za bjeloglave supove u Belom. Kako sam u tom Centru već bio, pao je dogovor da ih onamo odvedem poslije zajedničkog pohoda na Sis, gdje bi, uz nešto sreće, možda kamerom uspjeli uloviti ponekog (za njih) krilatog ljepotana, a za me tek »golemo ružno pače«. Tako je i bilo.

Pošto su mi ljubazno pomogli pronaći minijturni kameni »batrljak« s jednako minijturnim metalnim žigom, dadasmo se u potragu za bjeloglavi »ljepotanima«. U tome nam je, međutim, uvelike odmagala činjenica da su čak dvije trećine (očiju) tragača umjesto dalekozorom (što sam ga zabunom ostavio u autu) bile »naoružane« naočalama, zbog čega je sada golim okom trebalo loviti svaku imalo »sumnjivu« pernatu letjelicu. Jedini tragač bez optičkog pomagala bio je estetski kirurg, koji se na kraju (za mene prilično iznenađujuće) pokazao kao (štano bi rekli ognjištari) obični papučar, a nipošto kao samouvjereni macho, kakvim mi se prvotno (očito posve pogrješno) pričinjaio na kopnu (halo-efekt ponekad zbilja podmuklo prevari!).

»Prosto zrakom ptica leti...«

Ne časeći ni časa, »teta Elizabeta« je, naime (ako me dojam nanovo nije prevario), gotovo rutinski uključila svoj brzopotezni daljinski upravljač (prosto rečeno: jezik ili, još prostije i bliže istini: jezičinu), nakon čega se njezina snažnija (kirurška) polovica (s kamerom u ruci) rastrčala na sve četiri strane svijeta, veprovski rujući (blago rečeno) grubo cresko kamenje. »Prosto zrakom ptica leti!« Bome je i letjela. I to ne samo jedna. Dvapat ili tripat letjele su čak i oveće pernate gromade, pitanje je samo je li ikoja od njih bila sup s interne internetske potjernice na ornitološkičinu mobitelu.

Ja sam pristojno kolutao očima (više negoli nogama), kao da tobože tražim bjeloglavu supčinu, dok je nesretni kirurg nimalo estetski

NIKICA TALAN

Zalazak sunca nad Unijama – pogled s prenoćišta na vrhu Osorščice (gdje sam se oprostio s iznenađenim američkim prijateljima)

krvario izbezumljeno snimajući čak i (bjeloglave) galebove, držeći se valjda one »što je babi milo, to joj se i snilo«. Kad se vratio na »zbornu mjesto«, tj. na kamenu »livadicu« podno kontejnerske nakaze, kratke su mu hlač(ic)e uzele danak u vidu nimalo nježnih poderotina (ne hlačica, nego kože). Sva sreća da je plastični i(li) estetski kirurg pa će se, pretpostavljao sam, znati pokrpati. Kaže se, doduše, da su u kovača drvene cokule (ili tako nekako), no vjerojatno postoji i pokoja iznimka.

Riječju: rezultat njegove potrage bio je pravi »filmski« stampedo, u kojemu je bilo teško razabrati je li uopće riječ o (bjeloglavoj) ptici, a nekmoli o bjeloglavu supu. Naše je druženje (prema prethodnom dogovoru) trebalo završiti u belskom Centru za supove, no Amerikanci su se zakvačili za mene kao čičak za konjski rep. Kad su čuli kako je moje sljedeće odredište najviši, odnosno najljepši vrh Lošinja, silom su htjeli da povedem i njih. Tako smo se na kraju na Osorščicu (zbog prijetjećeg mraka) uputili ne na dvije noge, nego na četiri (tj. osam) kotača, prispjevši onamo taman uoči zalaska sunca.

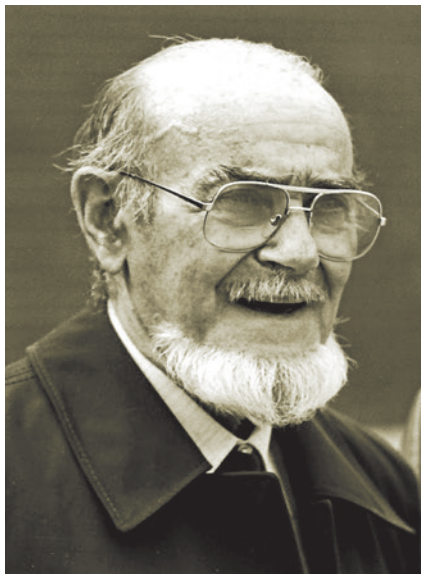
Sutonski spektakl promatran s mjesta odakle puca vidik na »stvaranje svijeta« toliko je oduševio američki par da je bez imalo kolebanja jednoglasno odlučio kako će dogodine ljeto provesti na Lošinju. Ondje smo se ujedno i oprostili razmijenivši posjetnice. Ja sam njihovu po običaju odmah »izgubio« (ne volim, naime, ni započinjati, a kamoli održavati poznanstva na daljinu), a što je bilo s mojom pokazat će, nadam se, najavljeno »lošinjsko ljetovanje«.

Tibor Sekelj: Oluja na Aconcagui

Iz tiska je, u izdanju poznate izdavačke kuće Libricon iz Zagreba, specijalizirane za planinarske teme, jesenas izašla još jedna zanimljiva planinarska knjiga.

Nova knjiga objavljena je na veselje planinarske i penjačke čitateljske publike, ali i svih drugih koji vole planinske i planinarske dogodovštine te misaono i društveno okružje koje ih prati. Ovaj put to je ponovljeno izdanje glasovite knjige »Oluja na Aconcagui« poznatog planinara i istraživača Tibora Sekelja, koju je 1955. u prijevodu sa španjolskoga, profesora Ivana Večetine, izdala zagrebačka Epoha, a koju je danas već vrlo teško pronaći. Stariji je čuvaju u svojim kućnim knjižnicama, a mladim čitateljima jedino preostaje potraga po knjižnicama ili knjižarskim antikvarijatima.

Autor Tibor Sekelj (1912. – 1988.) zavolio je planinarstvo kao zagrebački student, a za života, koji ga je odveo na razne strane svijeta, postao je međunarodno poznat kao penjač koji je dvaput bio na vrhu Aconcague – najvišem u objema Amerikama. Još je poznatiji kao istraživač udaljenih krajeva svijeta, brazilskih prašuma, Indije i drugih, te kao vrstan putopisac, autor više knjiga za odrasle i za djecu o krajevima i ljudima koje je posjetio i upoznao. K tome je postao i jedan od najistaknutijih svjetskih esperantista. O njemu se može pročitati i u »Zlatnoj knjizi hrvatskog planinarstva« prof. Željka Poljaka, u Biografskom leksikonu.

Tibor Sekelj

Od Sekeljeve spisateljske ostavštine planinarima je svakako najzanimljivija upravo knjiga »Oluja na Aconcagui«, koju će se sada u novom izdanju moći lako nabaviti. Čitajući Sekeljeve zapise uživjet ćete se u doživljaje argentinske ekspedicije u kojoj je sudjelovao, a usto ćete blisko doživjeti i upoznati mjesta na putu ekspedicije, od Buenos Airesa, preko mjestašca Puente del Inca, s glasovitim prirodnim mostom, pa dolinom Horcones sve do podnožja i zatim do vrha planine. Sve je to opisano tečnim, zanimljivim, ali i vjerodostojnim jezikom. Nama je, kao članovima druge hrvatske alpinističke ekspedicije u Ande 1975., ta knjiga poslužila i kao vrlo pouzdan vodič.

Vjerujem da će i čitateljima nove planinarske generacije Sekeljev tekst biti vrlo zanimljiv, privlačan i poticajan, a također vjerujem da će uz uživanje u čari uspona na visoke, daleke planine čitatelji razumjeti i opću pouku, da visoka brda, i onda kad su donekle opremljena nekim planinskim »komforom«, putokazima, skloništima i sl., i dalje ostaju opasna, pa u njihovom iskonskom okolišu mogu stradati i najiskusniji. To

Tibor Sekelj s dužnosnicima PSH-a Miljenkom Rendulićem, Dragutinom Mlačićem i Perom Lučićem Rokijem 1953. na Sljemenu

svakako vrijedi i za Aconcaguu, poznatu po opakim olujama, rijetkom zraku, polarnoj hladnoći i strašnim vjetrovima.

U pogovoru knjige, iz pera urednika Jure Bubala, može se pročitati da je originalan prijevod Ivana

Večerine u ovom novom izdanju, u kojem je preuzet njegov prijevod, u ponečemu osuvremenjen, osobito u pogledu specifičnog planinarskog nazivlja, naziva opreme, tehnike i dr.

Kao ponosan vlasnik našeg prvog izdanja knjige iz 1955., koju čuvam još od djetinjstva, a i izdanja na mađarskom iz 1980., za koje sam na molbu Tibora Sekelja dao svoju kolor fotografiju za naslovnu stranicu, preporučujem da novoizdanu knjigu »Oluja na Aconcagui« svakako pročitate. Borislav Aleraj

Podaci o knjizi

Naslov: *Oluja na Aconcagui i godinu dana poslije*, naslov originala: *Tempestad sobre el Aconcagua y un ano despues*, autor: Tibor Sekelj, izdavač: Libricon, Zagreb, format 21 × 14 cm, 215 stranica, 35 crno-bijelih autorovih fotografija i dva crteža, proširano. Naslovna stranica: Iva Božić.

Knjiga se može nabaviti od izdavača (Libricon, www.libricon.hr), u sjedištu HPS-a ili putem *web*-trgovine HPS-a (www.hps.hr).

Jedna sasvim neobična planinarska knjiga: Nikica Talan: Ne(pre)poznata Hrvatska – Putositnice (s)Hrvatske planinarske obilaznice

U Zagrebu je početkom jeseni u izdanju nakladničke kuće AGM objavljena zanimljiva planinarska knjiga »Ne(pre)poznata Hrvatska – Putositnice (s) Hrvatske planinarske obilaznice«. Autor joj je dr. Nikica Talan, široj javnosti poznat kao vrstan stručnjak u luzitanistici (suvremenom portugalskom pjesništvu). U posljednjih dvadesetak godina objavio je dvadesetak knjiga, šezdesetak znanstvenih radova, osamdesetak stručnih te oko 150 članaka u hrvatskim ili portugalskim enciklopedijama, leksikonima i novinama. Osim toga, u raznim hrvatskim književnim časopisima objavio je i stotinjak kraćih književnih prijevoda (ciklusa pjesama, pripovijedaka itd.) te desetak knjiga prijevoda portugalske, brazilske i luzaofričke poezije ili proze. Nikica Talan istodobno je i zaljubljenik u planine i planinarenje, koji hrvatske planine obilazi i istražuje uporno i samozatajno, uvijek iznova s velikim zanosom i ljubavlju.

Bolje je čitatelja izazivati nego mu biti dosadan – trebala bi biti misao vodilja planinarskih putopisaca, ali nažalost obično nije. Ma koga zanima što ste pojeli i popili u planinarskom domu, jeste li se ugodno proveli i dobro družili ili gdje treba skrenuti lijevo, a gdje desno? Radije se čita kako je uspon bio mučan, jedva smo disali, pokisli smo do kože, loše spavali i vratili se sa žuljevima na nogama. I sad, gle čuda: i takav drugi

putopis obično završava kao i prvi, šablonski, ali nelo-gično: bilo je divno i nezaboravno i opet ćemo tamo, čim budemo mogli. Odjednom, u našoj se planinarskoj književnosti pojavila nova, treća putopisna vrsta, koju je vrlo teško opisati. Mogli bismo reći da je to neobičan kolaž lijepo ilustriranog vodiča, autobiografije, kritičnosti, autokritičnosti, humora, informativnosti, inserata u zagradi, domoljublja, putopisa, doživljaja, upornosti i požrtvornosti.

Počelo je prije točno pola stoljeća, kad je Planinarski savez Hrvatske uspostavio Republičku planinarsku transverzalu »Po planinama SR Hrvatske«, s 55 kontrolnih točaka, i tiskao Putni dnevnik. Ta je ideja 2000. prerasla u današnju »Hrvatsku planinarsku obilaznicu« (HPO), s tripud više kontrolnih točaka. Do danas je tiskano više od petnaest tisuća dnevnika (!) i na tisuće je planinara obišlo tu planinarsku obilaznicu, neki i po nekoliko puta. Među njima se kao planinarski »maratonac« ističe Nikica Talan, koji je postigao teško oboriv rekord: »osvojio« je nekoliko puta sve kontrolne točke i – kuriozum! – u jednoj godini sve njih čak dvaput! Ne bismo ga za to hvalili, jer mu je dovoljna nagrada što je uživao, ali treba mu odati posebno priznanje što je svoja uživanja opisao u knjizi od oko 350 stranica, u želji da i drugi poput

njega uživaju u hrvatskim planinama. I to ne samo trkom od vrha do vrha, nego i kulturnom nadgradnjom za kakvu treba imati golemo znanje i pismenost da se znanje umješno prenese na papir. Uz to što je Talanova knjiga ilustrirana stotinama dobrih fotografija, glavna joj je osobitost što nije pisana po nekom standardnom uzoru, nego je nešto posve novo i originalno u našoj planinarskoj literaturi. Originalna je i po tome što je prožeta blagim humorom, pa nije dosadna poput planinarskih vodiča koji moraju biti lišeni mašte i osobnih dojmova, a bit će jednako zanimljiva onome tko kani na HPO kao i onome koji ga je prošao, svakome na drukčiji način.

Zapravo ju je žanrovski teško odrediti jer je riječ o krajnje hibridnoj književnoj vrsti, na granici autobiografske proze, s jedne, te planinarskoga, dijelom turističkoga vodiča, s druge strane. Odlikuje ju naglašena višeslojnost teksta, koja donekle otežava čitanje, ali ga istovremeno u velikoj mjeri olakšava humor, tako da čitatelja drži u stanju trajne napetosti i iščekivanja raspleta, koji se neočekivano pretvara u novi zaplet i tako u nedogled.

Drugim riječima, tekstovi sabrani u knjizi odlikuju se osebujnim stilom, koji je sve samo ne dosadan. Iako je gotovo svaka rečenica isprekidana brojnim dosjetkama i didaskalijama u zagradama, čitkosti teksta znatno pridonosi vješto doziran humor, ponekad isprepleten samoironijom i sarkazmom, ali i obilje zanimljivosti i tokova misli o skrivenim ljepotama hrvatskih planina. Upravo se zato knjiga može koristiti i kao alternativni planinarsko-turistički priručnik za planiranje izleta po Hrvatskoj. Dodatno, cijelo jedno poglavlje posvećeno je Mljetu i Mljetskoj planinarskoj obilaznici. Posebnost je knjige i njezin multimedijski dodatak u obliku videosnimaka s tonskim zapisom autorovog usmenog opisa vidika sa svih kontrolnih točaka HPO-a. Snimkama pohranjenima na YouTubeu jednostavno se pristupa s pomoću QR kodova objavljenih na kraju knjige. Na videozapisima snimljenima na svakoj pojedinoj kontrolnoj točki HPO-a autor osobno komentira gotovo sve što uhvati u kadar, pa i više od toga. To može biti od velike koristi pri odabiru kontrolnih točaka onim planinarima koji se tek odlučuju za obilazak HPO-a jer mogu unaprijed vidjeti što ih čeka na pojedinom vrhu.

Tko bude tražio Talanovo ime u popisu obilaznika HPO-a, zapaziti će, međutim, da ga nema. Iako je svojim obilaskom hrvatskih planina nedvojbeno zaslužio sva priznanja HPO-a, njegovo je stajalište da planinske vrhove treba obilaziti radi osobnog užitka i radoznalosti, gledajući na to kao na osobni izazov, a ne radi dokazivanja i potvrđivanja svoje sposobnosti i uspješnosti, upisa na popis obilaznika i stjecanja

znački i priznanja. Ta je planinarska filozofija dobro vidljiva i u njegovim tekstovima, a i u činjenici da u knjizi nigdje nema fotografije autora. Nećete ga vidjeti ni na videosnimkama s vrhova. Talan planine često obilazi samostalno, gotovo inkognito, bez želje i namjere da obilaskom planina, koje smatra svojim osobnim izazovom i činom, izazove ičiju pozornost, divljenje ili priznanje. Istodobno, ovom se knjigom na vrlo neposredan način obraća svima onima koje također zanima planinarenje, spremno im otkrivajući svoj sasvim intiman, osobni doživljaj naših planina. Glavna su vrijednost knjige neskriveni zanos i vedar duh koji izviru iz svake rečenice i koji na čitatelja djeluju motivirajuće (da ne koristimo u epidemijsko doba mrsku riječ »zarazno«).

Na kraju svakako valja zahvaliti nakladniku, izdavačkoj kući AGM, točnije, dosadašnjem ravnatelju i glavnom uredniku Stjepanu Bekavcu, jer se u ovo vrijeme, kada je financijski pogibeljno objaviti bilo što osim obvezatnih školskih udžbenika, odvažio na tako smion izdavački pothvat.

Knjiga ima 352 stranice B5 formata, bogato je ilustrirana fotografijama u boji, a ukoričena je mekim uvezom. Može se nabaviti u knjižarama AGM-a te u Uredu HPS-a u Zagrebu. Narudžba se također može uputiti putem e-maila ili web-trgovine na webu HPS-a. Cijena je 240 kuna.

Alan Čaplar i Željko Poljak

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR ZA 2022. GODINU!

Stari vrhovi u Hrvatskoj

8 Kolovoz 2022 August

PONEDJELJAK 1. kolovoz	UTORAK 2. kolovoz	SREDJA 3. kolovoz	ČETVRTAK 4. kolovoz	PETAK 5. kolovoz	SUBOTA 6. kolovoz	NEDELJA 7. kolovoz
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

KALENDARSKI AKTIVITETI
 6. 8. 12. **Šetnja "Po drvenom kralju"**, HPS
 Črnača, Kanižlija • 9. 10. 8. **Noćni uspon**
 na Brdo izba, Javna planinarska udruženja
 Jadar • 12. 8. 7. **Četvrtak pod zvezdama**,
 HPS, HPS, Črnača • 13. 8. 12. **Poludni** na
 Črnača, HPS, HPS, Črnača • 15. 8. **Noćni uspon** na
 Kanižlija, HPS, HPS, Črnača • 16. 8. **Poludni** na
 Hrvatski planinski Vrh Gornji, HPS, HPS, Črnača
 • 21. 8. **Šetnja izba** na Brdo izba, HPS, HPS, Črnača
 HPS, HPS, Črnača, HPS

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
 Kozarčeva 22, Zagreb
www.hps.hr - hps@hps.hr

Šetnja izba na Brdo izba

9 Rujan 2022 September

PONEDJELJAK 1. rujna	UTORAK 2. rujna	SREDJA 3. rujna	ČETVRTAK 4. rujna	PETAK 5. rujna	SUBOTA 6. rujna	NEDELJA 7. rujna
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

KALENDARSKI AKTIVITETI
 1. 9. **Šetnja "Po drvenom kralju"**, HPS
 Črnača, Kanižlija • 2. 9. **Noćni uspon**
 na Brdo izba, Javna planinarska udruženja
 Jadar • 3. 9. **Četvrtak pod zvezdama**,
 HPS, HPS, Črnača • 4. 9. **Poludni** na
 Črnača, HPS, HPS, Črnača • 5. 9. **Noćni uspon**
 na Kanižlija, HPS, HPS, Črnača • 6. 9. **Poludni**
 na Hrvatski planinski Vrh Gornji, HPS, HPS, Črnača
 • 7. 9. **Šetnja izba** na Brdo izba, HPS, HPS, Črnača
 HPS, HPS, Črnača, HPS

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
 Kozarčeva 22, Zagreb
www.hps.hr - hps@hps.hr

U studenom je iz tiska izašao atraktivan zidni kalendar HPS-a za 2022. godinu. Kalendar sadrži atraktivne fotografije planinske prirode poznatog planinarskog fotografa Tomislava Markovića. Kao i proteklih godina, **cijena kalendara je 35 kuna**, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se **popust od 20%**. U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i poštanski troškovi. **Format kalendara je 48 x 33 cm**, a tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

TOMISLAV MARKOVIĆ

Narudžbe se primaju putem: web-trgovine – www.hps.hr
e-maila: uredhps@hps.hr, tel. 01/48-24-142, 01/48-23-624

Novosti na Hrvatskoj planinarskoj obilaznici

Hrvatska planinarska obilaznica (HPO) je najveća i ujedno najpopularnija planinarska obilaznica u Hrvatskoj. Obuhvaća najatraktivnije vrhove u svim hrvatskim planinama. Namjera Hrvatskog planinarskog saveza kod osnivanja obilaznice nije bila samo dovesti što više ljudi na zanimljive vrhove nego ih uputiti da ljepote hrvatskih planina upoznaju sustavno, ciljano i osmišljeno. Obilazak HPO-a idealan je način za temeljito i sustavno upoznavanje svih hrvatskih planina i njihovih najatraktivnijih vrhova pa su planinari koji dovrše obilazak i steknu sva priznanja HPO-a u pravilu ponajbolji poznavatelji planinskih ljepota Hrvatske.

Hrvatsku planinarsku obilaznicu priredila je Komisija za planinarske putove HPS-a, a otvorena je 14. svibnja 2000. prigodom obilježavanja 125. obljetnice planinarstva u Hrvatskoj. HPO ima šest stupnjeva priznanja: brončanu, srebrnu i zlatnu značku te posebno, visoko i najviše priznanje. Do danas je u uporabi oko 14.000 dnevnika HPO-a. Dosad je dodeljeno ukupno više od 5000 priznanja HPO-a.

Pripremajući svečano obilježavanje 20. obljetnice HPO-a 2020. godine Komisija za planinarske putove napravila je analizu HPO-a te osmislila više novosti na HPO-u, uključujući uvođenje novih kontrolnih točaka te prilagodbe uvjeta i pravila. Zbog posebnih okolnosti svečanost i proširenje HPO-a nažalost nisu mogli biti provedeni u protekloj godini onako kako je bilo zamišljeno, no Komisija za planinarske putove

HPS-a u međuvremenu je detaljno razradila i s planinarskim udrugama pripremila niz novosti na HPO-u. Izvršni odbor HPS-a na svojoj je 12. sjednici jednoglasno podupro inicijativu za izmjene i dopune pravila i nove kontrolne točke HPO-a.

Kao što je bilo uobičajeno i s ranijim izdanjima dnevnika HPO-a, razmatrani su prijedlozi planinarskih udruga i njihovih članova, a izmjene su napravljene u skladu s utvrđenim načelima i ograničavajućim čimbenicima: 1. Ujednačavanje zastupljenosti regija unutar područja, 2. Ravnomjernija zastupljenost pojedinih područja (kontrolnih točaka unutar pojedinih područja), 3. Vidici s novo uvrštenih i izostanak vidika s izvršenih vrhova, 4. Zamjena vrhova unutar istog područja koji ne pružaju vidike onima koji ih pružaju gdje god je to bilo moguće, 5. (O)siguran pristup kontrolnoj točki, 6. Ograničavajući čimbenici.

Sveti Ivan na Pelješcu – uvrštena nova kontrolna točka u 20. području HPO-a (Dubrovačko područje)

DRAGUTIN ŠPOLJARIĆ

- Nove kontrolne točke su 1.10. Bansko brdo – Kamenjak (243 m) u Baranji, 1. 11. Fruška gora – vidikovac Skandala kod Iloka (253 m), 9.1. Črnuć vrh (1104 m) kod Delnica kao zamjena za vrh Okrugljak (886 m), 14. 6. Nikina plasa (1268 m) u Lici, 15. 6. Straža (175 m) na otoku Istu, 19. 11. Sveti Mihovil (1245 m) u Vrgorskom gorju, 19. 4. Sveti Ivan (469 m) na Pelješcu i 19. 5. Neprobić (966 m).
- Ukinute su KT 3.3. Veliki Lubenjak (590 m) na Ivanščici i 9.1 Okrugljak (886 m) u Gorskom kotaru. Vrh Veliki Lubenjak, uz to što ne pruža vidike, briše se iz HPO-a zato što vlasnik zemljišta kojim prolazi planinarski put iz smjera Grebengrada ne dozvoljava prolazak kroz njegovo polje. Bliža je okolica ipak zastupljena kontrolnom točkom (Čevo, 3 km zračne udaljenosti), pa područje 3. Hrvatsko zagorje i Međimurje sada ima 8 kontrolnih točaka. Vrh Okrugljak zamijenjen je atraktivnijim Črnuć (Črmažovim) vrhom. Kao i kod prethodnih izdanja, priznat će se obilazak kontrolnih točaka koje su obilježene prije nego što su ukinute ili zamijenjene.
- Zbog uključivanja novih kontrolnih točaka u Baranji i Srijemu 1. područje nazvano je »Slavonija, Baranja i Srijem«.
- Za priznavanje obilaska 1. područja »Slavonija, Baranja i Srijem« potrebno je obići barem 3 kontrolne točke (prije: 2 KT-a), a za priznavanje obilaska 20. područja »Dubrovačko područje« potrebno je obići najmanje 2 kontrolne točke (prije: 1 KT).
- Uvjet za stjecanje najvišeg priznanja HPO-a postaje obilazak 155 KT-a (prije: 150 KT-a).

Nove kontrolne točke i nova pravila primijenjuju se na sve obilaznike koji će HPO obilaziti s 13. izdanjem dnevnika HPO-a, tiskanim u studenom 2021. HPO sada ima ukupno 158 kontrolnih točaka. Opisi novih kontrolnih točaka i pristupa dostupni su na webu HPS-a te u novom izdanju Planinarskog vodiča po Hrvatskoj.

Obilaznici sa starijim izdanjima dnevnika mogu i dalje obilaziti HPO po pravilima koja su upisana u tim izdanjima dnevnika. Međutim, ako vlasnik nekog od prijašnjih izdanja želi obilaziti novo uvrštene kontrolne točke, obilaskom makar i jedne nove kontrolne točke automatizmom prihvaća primjenu novih uvjeta za 1. područje (najmanje 3 KT u području) i 20. područje (najmanje 2 KT u području) te novoga uvjeta za stjecanje najvišeg priznanja (najmanje 155 KT-a). Izuzetak od toga pravila su vrhovi koji su zamjena za prethodno postojeće kontrolne točke i to vrh Krčmar kao zamjena za Oštri Medvjedak (od 12.

KREŠIMIR ČANDRILIC

Kamenjak na Banskom brdu - novi KT u 1. području HPO-a

RONALD SCHREINER

Črnuć (Črmažov) vrh - zamjena za KT Okrugljak

NIKOLA JURIC

Sveti Mihovil u Vrgoračkom gorju

izdanja Dnevnika HPO-a) i Črnuć (Črmažov) vrh kao zamjena za Okrugljak.

Opisane novosti mogu se ubrojiti među najznačajnije i najveće promjene na Hrvatskoj planinarskoj obilaznici od njezine uspostave 2000. godine. Hrvatski planinarski savez svim planinarima koji obilaze hrvatske planine i najatraktivnije vrhove u njima želi i dalje mnogo lijepih i ugodnih trenutaka na HPO-u.

Upravljanje planinarskim domovima, kućama i skloništima

Hrvatskim je planinarima na usluzi ukupno 155 planinarskih objekata – domova, kuća i skloništa. U ovom se tekstu na sažet način iznose najvažnije činjenice vezane uz upravljanje planinarskim objektima te daje pregled aktivnosti u tom važnom području djelovanja u planinarstvu. Ta je tema stalno u fokusu djelovanja HPS-a i svih planinarskih udruga koje se u svojstvu vlasnika, upravljača ili korisnika skrbe o planinarskim objektima.

Podsjećamo da su brojni pokazatelji i informacije o planinarskim objektima stalno dostupni na *web*-stranici HPS-a, pri čemu su za svaki planinarski objekt u Hrvatskoj objavljene fotografija, naziv, vrsta, nadmorska visina, kratak opis, poveznica za prikaz na Interaktivnoj karti Hrvatske te podaci o otvorenosti, opskrbljenosti, mjestima za noćenje, upravljaču, kontaktima, prilazu vozilom i kategorizaciji po važnosti. U slučaju promjene nekog od tih podataka, molimo upravljače da nam to jave.

Kao sažetu informaciju i pomoć svima koji se skrbe o planinarskim objektima, Komisija za planinarske objekte HPS-a priredila je i na *webu* HPS-a objavila Vodič za upravljače i domaćine planinarskih objekata (domova, kuća i skloništa). Vodič sadrži osnovne

informacije o stanju, statusu, izazovima, pokazateljima, aktima i strateškim odrednicama za upravljanje planinarskim objektima, ulozi planinarske udruge, organiziranju prihvata posjetitelja i drugim temama od interesa za upravljače i domaćine planinarskih objekata, ali i za sve posjetitelje.

Također je, radi izravnog i objektivnog informiranja članstva, u prošlom broju Hrvatskog planinara objavljeno razmatranje o vlasništvu, upravljanju i poslovanju planinarskih objekata, a i prikaz 90-godišnjeg razvoja jednog od najvećih i najvažnijih planinarskih objekata u Hrvatskoj, doma »Umberto Girometta« na Mosoru.

S obzirom na širinu i važnost teme, HPS priprema seriju tematskih seminara o planinarskim objektima za upravljače planinarskih objekata, ne samo kako bi se upravljači neposredno upoznali s bitnim činjenicama o statusu i izazovima upravljanja planinarskim objektima, nego i kako bi mogli najizravnije iznijeti svoja zapažanja, pitanja i prijedloge o toj problematici. O terminima i mjestima održavanja upravljači će biti obaviješteni elektroničkom poštom te stoga pozivamo sve planinarske udruge da i dalje redovito prate i koriste službenu elektroničku poštu na domeni hps.hr.

Planinarski dom Poklon

Analiza statusa, izazova i perspektive upravljanja planinarskim objektima

Tijekom ljeta 2021. u HPS-u je izrađena sustavna analiza pod naslovom »Status, izazovi i perspektive upravljanja planinarskim domovima, kućama i skloništim u hrvatskim planinama«. Analizom su obuhvaćeni raznovrsni pokazatelji: o broju domova i kuća, statusu upravljača, lokaciji unutar parkova ili izvan njih, ponudi te pružateljima ugostiteljskih usluga, kao i zainteresiranost i kapacitet planinarskih udruga (dosađasnih upravljača) da i dalje upravljaju planinarskim domovima i kućama. Također su analizirani kapaciteti javnih tijela nadležnih za državnu imovinu, zaštitu prirode i turizam da se na odgovarajući način skrbе o planinarskim objektima u državnom vlasništvu – a osobito da obnavljaju, održavaju i povjeravaju kuće na upravljanje i korištenje javnim ustanovama, planinarskim udrugama i/ili ugostiteljima.

Tijekom pripreme tog elaborata od svih su upravljača zatraženi podaci o sadašnjem statusu planinarskih domova i kuća kojima upravljaju, napose onih koji su u državnom vlasništvu (kakav je odnos planinarskih udruga upravljača domova s Republikom Hrvatskom (RH) kao vlasnikom, postoje li ugovori, koliko su upravljači zadovoljni ili nezadovoljni tim ugovorima i statusom svojih objekata), koji su najveći problemi upravljača u pogledu upravljanja planinarskim objektima, što planinarske udruge očekuju od RH kao vlasnika velikog broja objekata i u kojoj mjeri te potrebe i očekivanja komuniciraju s vlasnikom. Sve je to analizirano kako bi se utvrdilo što planinarske udruge koje upravljaju planinarskim objektima očekuju od HPS-a u pogledu zastupanja njihovih interesa pred ministarstvima i javnim ustanovama te koja su njihova gledišta prema izglednim prijetnjama i prilikama za moguće modele upravljanja planinarskim objektima. Odgovor na osnovno pitanje treba li se – i hoće li se – naša udruga i dalje baviti problematikom planinarskih domova, kuća i skloništa (odnosno potpitanje: treba li se i hoće li se baviti samo nekim od tih vrsta objekata) proizlazi iz iskazanih mišljenja i očekivanja planinarskih udruga članica HPS-a. Njihovo je mišljenje i očekivanje da planinarske udruge, pa tako i krovna planinarska udruga u Hrvatskoj, i dalje trebaju upravljati planinarskim objektima i koristiti se njima te općenito činiti sve što je u njihovoj moći za unaprjeđenje statusa, stanja i ponude tih objekata. Jedna je od temeljnih zadaća HPS-a zastupanje interesa svojih udruga članica i podupiranje udruga u njihovim planinarskim programima i aktivnostima, a iznesena mišljenja i očekivanja po prirodi stvari obvezuju i sve planinarske udruge da se i dalje u okviru svojih kapaciteta i mogućnosti bave planinarskim objektima. Pritom je osobito važno

razvijati i njegovati djelovanje u skladu s propisima i procedurama, poticati postizanje kvalitetnih i uređenih odnosa, a suzbijati oblike djelovanja koji su suprotni propisima i temeljnim načelima planinarstva.

Interesi, očekivanja i smjerovi djelovanja planinarskih udruga

Glavni interesi i očekivanja planinarskih udruga u pogledu planinarskih objekata mogu se sažeti u sljedeće postavke:

- planinarski domovi trebaju i dalje biti i trajno ostati u planinarskoj funkciji – bez prenamjene u restorane, gostionice, izletničke domove, posjetiteljsko-izložbene centre, suvenirnice ili što slično
- neovisno o statusu vlasnika ili upravljača, treba inzistirati na primjeni Pravilnika o poslovanju i upravljanju planinarskim objektima u HPS-u, a osobito na priznavanju povlastica članovima HPS-a i PZS-a, kao što su popust od 50 % na cijenu noćenja u planinarskim objektima, besplatno noćenje za vodiče koji organizirano dovedu 10 ili više ljudi i sl.
- fokus ministarstava, javnih ustanova, planinarskih udruga, ugostitelja i šire javnosti usmjeravati na obnovu i održavanje postojećih domova u planinarskoj funkciji, a ne na izgradnju novih na mjestima gdje ih prije nije bilo, a pogotovo ne u neplaniranim područjima ili u naseljenim mjestima podno planina.

Budući da sve veći broj korisnika objekata u planinama nisu registrirani planinari, neminovno će se planinarski domovi sve više promatrati kao ugostiteljski objekti u funkciji turizma. Riječ je o procesu na koji se ne može znatnije utjecati te ga treba kao takvog prihvatiti. Podsjećamo, prema Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine ostali ugostiteljski objekti za smještaj (NN, 54/2016), donesenom na temelju Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, »(1) Planinarski dom je objekt u kojem ugostitelj, u prirodnom brdsko-planinskom okruženju, pruža uslugu smještaja, a može pružati usluge prehrane, pića i napitaka.« (čl. 39. st. 1.). Ispunjavanje odgovarajućih minimalnih tehničkih uvjeta i organizacija pružanja ugostiteljskih usluga nadležnost je i odgovornost ugostitelja.

Imajući u vidu iskazane interese i očekivanja udruga članica HPS-a, u ministarstvima nadležnima za državnu imovinu, zaštitu okoliša i turizam i dalje će se tražiti:

- da država kao vlasnik obnovi i održava svoje objekte te pritom jasno definira koji će se objekti obnavljati i održavati, po kojem modelu, u kojim rokovima, kolikim sredstvima (i koja će ministarstva za to biti nadležna), što su čije zadaće u pogledu projektiranja, izgradnje, nadzora i sl.

- da zajamče da će upravljanje domovima u državnom vlasništvu povjeriti na upravljanje i/ili korištenje planinarskim udrugama koje su njima dosad upravljale, a ako se perspektiva i dalje vidi u povjerenju upravljanja javnim ustanovama, inzistirati na davanju na podupravljanje planinarskim udrugama koje su njima dosad upravljale i na definiranju što će biti s objektima koji nisu u zaštićenim područjima.
- da zajamče da će se pri davanju objekata u zakup ili podzakup ugostiteljima ili pri davanju koncesijskih odobrenja za obavljanje ugostiteljskih usluga obvezivati ugostitelje na primjenu Pravilnika o poslovanju i upravljanju planinarskim objektima u HPS-u, uključujući povlastice članovima HPS-a i PZS-a na cijene noćenja.

Ukazujući na brojne posebnosti planinarskih objekata i zastupajući interese planinarske udruge posebice o gore navedenom, HPS je zatražio jasno iskazano mišljenje Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja o tim temama.

Izrada projektne dokumentacije za obnovu planinarskih domova i kuća

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost objavio je u kolovozu 2021. »Javni poziv za neposredno sufinanciranje izrade projektne dokumentacije za obnovu postojeće posjetiteljske i planinarske infrastrukture u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže«. Javni poziv pripremljen je i raspisan na inicijativu Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja i HPS-a. Cilj je izrada projektne i druge potrebne dokumentacije za obnovu posjetiteljske i planinarske infrastrukture financiranjem iz sredstava Europske unije ili iz drugih izvora financiranja. Radi prijave objekata koji trebaju obnovu na javni poziv HPS je intenzivno komunicirao s planinarskim udrugama koje upravljaju domovima i kućama, osobito s upravljačima onih objekata koji su detektirani kao prioritetni za obnovu i koji su iskazali interes za obnovu (Snježnik, Risnjak, Zavižan, Alan, Mrkvište, Ravni dabar, Visočica, Paklenica, Struge, Brezovac na Dinari, Lipa na Medvednici, Korita na Čićariji, Žitnica na Japetici, »Umberto Girometta« na Mosoru, Pod Vošcem i Pod Svetim Jurom na Biokovu, Planika na Mljetu, Filićev dom itd.). Svi oni, ali i svi drugi upravljači planinarskih objekata, informirani su i upućeni putem dopisa, elektroničke pošte i izravnim kontaktom da se u suradnji s javnim ustanovama koje upravljaju nacionalnim parkovima, parkovima prirode i područjima ekološke mreže, sukladno uvjetima iz javnog poziva, prijave Fondu i pristupe izradi dokumentacije potrebne za kvalitetnu obnovu planinarskih

domova i kuća, čime će se osigurati njihova održivost i daljnje korištenje u planinarskoj funkciji. U vezi s tom temom kontaktiralo se također s dužnosnicima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, ravnateljima svih planinskih nacionalnih parkova i parkova prirode, arhitektima-projektantima, domaćinima planinarskih objekata i mnogima drugima, a to će se činiti i dalje.

Uređenje i opremanje planinarskih skloništa

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost donio je u listopadu odluku o neposrednom sudjelovanju Fonda u sufinanciranju troškova projekta »Uređenje planinarskih skloništa unutar nacionalnih parkova Sjeverni Velebit, Paklenica te parkova prirode Velebit, Biokovo i Dinara«, kojim je predviđeno bespovratno financiranje uređenja i opremanja skloništa Rossiјеvo sklonište, Ograđenica, Skorpovac, Dušice, Visočica, Tatekova koliba, Struge, Kale, »Zlatko Prgin«, Vjetar s Dinare, Puma, Bili cvitak, »Drago Grubač«, Rupe i Sveti Mihovil, u iznosu od 399.344,00 kuna. Projekt obuhvaća opremanje skloništa elektroenergetskim sustavima te druge radove prema troškovniku i prethodno izdanom odobrenju Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja za izvođenje tih radova, a prema popisu planinarskih skloništa koji je na temelju prioriteta u pogledu sigurnosti boravka u planinama sastavio HGSS. Projekt će u svojstvu partnera i izvoditelja provoditi HGSS, što uključuje provođenje postupka nabave, priređivanje dokumentacije, organiziranje izvođenja radova te učešće vlastitim sredstvima u iznosu od 99.836,00 kuna, čime ukupna sredstva za te namjene iznose 499.180,00 kuna. Upravljače objekata pozivamo na aktivnu suradnju.

Sredstva za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata

Podsjećamo također da je na svojoj 11. sjednici Izvršni odbor HPS-a na temelju prijedloga Komisije za planinarske objekte donio odluku o dodjeli sredstava za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata u 2021. godini. Sredstvima HPS-a u ukupnom iznosu od 258.300,00 kuna sufinancirana je ove godine nabava materijala za 19 planinarskih objekata odabranih na Natječaju za potporu obnovi, održavanju i izgradnji planinarskih objekata, a prema zaprimljenim prijedlozima i projektnoj dokumentaciji planinarskih udruga koje njima upravljaju – za domove »Umberto Girometta«, »Matija Filjak«, »Miroslav Hirtz«, »Đuro Pilar« i Paklenica, kuće »Zvonimir Plevnik«, Londžica, Mrkvište, Kurin, Majer, »Boris Farkaš«, Careva kuća,

Planinarski dom Ravni dabar

Beleograd, Česmina, Grohot te skloništa Dušice, Šugarska duliba i Ratkovo sklonište.

Znajući kolika je važnost kontinuiranog ulaganja u planinarsku infrastrukturu, HPS svake godine raspisuje i provodi natječaj za potporu obnovi, održavanju i izgradnji planinarskih objekata putem kojeg sufinancira materijal za potrebne radove na objektima kojima upravljaju udruge članice HPS-a. U razdoblju od 2000. do 2020. na taj je način iz sredstava HPS-a bespovratno uloženo više od tri milijuna kuna potpore za ukupno 212 pojedinačnih projekata izgradnje, obnove i održavanja, i to za ukupno 105 objekata, za neke od njih i više puta. Taj je natječaj jedini stalni izvor sredstava za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata u Hrvatskoj. Sredstva se osiguravaju od prihoda od članskih markica HPS-a, sukladno Programu rada i Financijskom planu HPS-a, a potpora HPS-a odobrava se isključivo za neposrednu nabavu građevinskoga i drugog materijala, sukladno valjanom troškovniku, odnosno ponudi ili predračunu dobavljača.

Aktivna suradnja

Iako brojna pitanja o planinarskim objektima treba promatrati sveobuhvatno, to je istodobno i vrlo

nezahvalno. Zbog specifičnosti svakog pojedinog objekta, proizašlih iz njegove povijesti i vlasništva, makrolokacije i mikrolokacije, sezonalnosti, dostupnosti, tradicije, stanja i starosti građevine, prijašnjih ulaganja i odnosa, sposobnosti i kapaciteta upravljača, ugostitelja, javnih ustanova i mnogočega drugoga, svaki pojedini objekt zaslužuje posebnu analizu i ocjenu, koja može, ali i ne mora uvijek biti u skladu s općim zaključcima i ocjenama o planinarskim objektima u cjelini. S tim u vezi, razvidno je da se ni opći zaključci ni odgovori za pojedini objekt ne mogu dati bez konzultiranja i uvažavanja iskustava i mišljenja planinarskih udruga – upravljača putem izravnoga kontakta, sastanaka, anketiranja, tribina, radionica ili sličnog. Takva je vrsta kontakta ujedno i najučinkovitiji način usmjeravanja djelovanja i gledanja upravljača na problematiku planinarskih objekata.

S tim ciljem pozivamo planinarske udruge da prate informacije koje se odnose na planinarske objekte te da o svojim zapažanjima, problemima i prijedlozima izvješćuju i u rješavanju svih pitanja aktivno surađuju s Komisijom za planinarske objekte HPS-a (objekti@hps.hr).

Alan Čaplar

priredio: Vjekoslav Kramberger, Požega

Značke nekoliko zagrebačkih društava iz prošlosti (1)

U ovom naslovu je zbog duljine izbačen dio ...koja više ne postoje, a brojka 1 u zagradi znači da ćemo se temi zagrebačkih planinarskih društava više puta vraćati.

Tek nakon godinu dana falerističkog planinarenja po prošlosti planinarstva u Hrvatskoj konačno na temu dolaze značke planinarskih društava u Zagrebu. To je zapravo vrlo složena tema iz dva razloga. Prvi je taj jer je u Zagrebu u prošlosti, a zapravo kao i danas djelovalo zaista mnogo planinarskih društava, a drugo je to što su ta društva mijenjala nazive, gasila se, pa ponovno osnivala, a onda nakon osamostaljenja Lijepe Naše mnoga promijenila imena i sve je to zapravo vrlo složeno za pratiti.

Nakon Drugog svjetskog rata i osnivanja Planinarskog saveza Hrvatske (PSH), u Hrvatskoj se dogodio »planinarski bum«. Osnivaju se društva u gotovo svim većim i manjim gradovima, a u Zagrebu osim što se osnivaju nova i obnavljaju stara planinarska udruženja, mnoge radne organizacije osnivaju društva za svoje radnike, koja ponekad zbog dobrog financijskog stanja i pozadine jako uspješno djeluju. Neka od takvih društava postoje i danas, često pod nešto promijenjenim imenima ako je tvrtka preživjela privatizaciju, a neka su prestala djelovati početkom turbulentnih devedesetih i njihove su značke gotovo jedini ostaci i podsjetnik na njihovo planinarsko postojanje. Nešto kasnije ćemo se upoznati i s vodećim planinarskim zagrebačkim društvima u prošlosti i njihovoj masovnoj produkciji značaka, onim društvima koja više ne postoje i manjim društvima koja su imala ili imaju izdanu značku. Njihova planinarska aktivnost koja je također faleristički zabilježena, svakako će upotpuniti sliku povijesti hrvatskog planinarstva. U ovom broju kronološki predstavljamo društva od kojih su neka još u vrijeme bivše države izbrisana iz evidencije planinarskih društava, jednim vojnim te nekoliko industrijskih ili privrednih. Zanimljivo je što sam ih izabrao pomalo nasumce, bez neke poveznice osim činjenice da više ne postoje, a onda istražujući njihovu povijest uvidio da su gotovo sva usko vezana za otvorenje, upravljanje i brigu o planinarskom domu Glavica (420 m) na Sljemenu.

PD Cepin, Zagreb

Zagrebačko društvo Cepin osnovano 1951. djelovalo je svega petnaestak godina. Iz izvješća se vidi da su

članovi vrlo aktivni, imaju markacijsku sekciju koja je uglavnom orijentirana na potezu Vrapče – Ponikve – Dom na Glavici (420 m) na Sljemenu. Emajlirana značka je nastala pedesetih godina u već poznatoj Kasunovoj radionici.

PD RIS, Stenjevec

Osnovan je 1950. pod nazivom PD Runolist u Tvornici RIS u Stenjevcu. Deset godina kasnije uzima ime po nazivu stenjevačke tvornice RIS (Ime PD Runolist nešto se ranije vraća zagrebačkom društvu koje se tako zvalo i prije Drugog svjetskog rata, jer je 1950. pri osnivanju uzelo ime PD Grič). Godine 1952. društvo broji stotinjak članova, a u njemu djeluje i Alpinistička sekcija. RIS je bila tvornica raznih gumenih proizvoda od kojih se ističu svjetski poznati gumeni čamci, ali i domaći prezervativi s kulturnim reklamnim sloganom – Ris-No-Risk. RIS poput brojnih industrija nije preživio privatizaciju.

PD IKOM, Zagreb

IKOM – »Industrija i kovnica Orešković Marko« ili danas »Industrija i kovnica obojenih metala«. Majstori graveri u IKOM-u su majka velikog dijela ne samo planinarskih, nego i brojnih drugih znački, plaketa, odlikovanja; domaće faleristike općenito. Dobro izgleda činjenica da je i ta industrija imala planinarsko društvo. Logo na emajliranoj znački je preuzet od znaka PSH-a gdje je u crveni rub dodan naziv IKOM-ovog društva. Društvo je djelovalo jako kratko.

RPTD Prijatelj prirode, Zagreb

Planinarsko društvo koje je nosilo još pridjeve »radničko i turističko« osnovano je 1955. godine. Prije drugog svjetskog rata zvalo se Turističko društvo

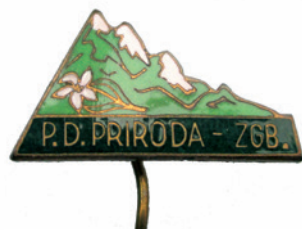
Planinarski dom Glavica (420 m) na razglednici iz 1950-ih godina. Na pročelju doma je veliki znak RPTD-a Prijatelj prirode, koji se vidi na drugim razglednicama

»Prijatelj prirode« i bilo je dio međunarodnog udruženja Touristen-Verein »Die Naturfreunde« koje je osnovano 1902. u Beču. Predratno udruženje koje je svoje ogranke imalo u više gradova diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine svakako zaslužuje posebnu temu jer je poznat velik broj značaka diljem svijeta istog ili sličnog dizajna. Prijeratno društvo je sagradilo planinarski dom Glavica (420 m) na Medvednici 1937., a briga o njemu slijedila je i nakon obnavljanja društva sredinom pedesetih godina. Emajliranu značku izradio je Kasun, i nosi tradicionalni dizajn predratnih turističkih društava.

PD JNA Sutjeska, Zagreb

Planinarsko društvo djelatnika Jugoslavenske narodne armije i njihovih obitelji osnovano je 1950. pod imenom PD Garnizon Zagreb, pa zatim PD Dom JNA. Društvo je dugo djelovalo uglavnom oko planinarskih objekata na Bijelim stijenama, a od 1982. preuzima brigu i vodstvo nad domom Glavica (420 m) na Sljemenu, koje je preuzelo od RPTD-a Prijatelj prirode. Dom su osamdesetih preuredili i proširili, a uređena je i prostorija kao spomen-soba RPT društva. Društvo JNA je imalo i speleološku sekciju. Emajlirana značka je poznata u tri verzije – zlatna, srebrna i brončana, a u autorovoj zbirci je i značka koja karakterizira Ponikve koje su jedan od glavnih prilaza planinarskom domu Glavica.

PD Priroda, Zagreb

Društvo je osnovano 1953. u Zavodu za statistiku SRH. Kasnije je sjedište imalo u Privrednoj banci Zagreb, a od aktivnosti zabilježeno je također upravljanje domom na Glavici (420 m). Značka je emajlirana, starije je izrade i nastala je u IKOM-u.

PD Medvednica, Zagreb

Još jedno industrijsko planinarsko društvo koje je imalo značku, ali prestalo postojati zajedno s industrijom je PD Medvednica u kojemu su se okupljali radnici Kemijskog kombinata Chromos iz Zagreba. Osnovano je 1974., ali njihova aktivnost je slabije poznata. Zanimljiv je podatak iz Hrvatskog planinara (HP 11-12/1994) gdje uslijed ratne nestašice stoji zahvala Chromosu na doniranim crvenim i bijelim bojama uz razrjeđivače za potrebe markacističke aktivnosti. PD Medvednica ima više značaka društva i značaka povodom obljetnica. Sve su bojane u više inačica i izrađene u IKOM-u, a osim ovdje prezentiranih šest primjeraka poznate su još neke inačice.

Danas u Zagrebu djeluje novo PD Medvednica, koje nema povijesnih veza s nekadašnjim društvom istog imena.

HPS-ov tečaj za čuvare planinske prirode u NP-u Risnjak

Na prostoru Nacionalnog parka Risnjak u dva je vikenda, 16. – 17. i 23. – 24. listopada 2021., održan HPS-ov tečaj za čuvare planinske prirode, čime je nakon duže stanke obnovljeno školovanje za taj naziv. Tečaj je organizirala i provela Komisija za zaštitu prirode HPS-a u suradnji s Javnom ustanovom NP Risnjak.

Školovanje se provodi prema Programu tečaja za čuvare planinske prirode HPS-a, koji obuhvaća osam nastavnih tema: Sustav zaštite okoliša i prirode u Hrvatskoj i EU-u, Zaštićena područja u Hrvatskoj, Koncepte zaštite okoliša i prirode, Floru i faunu planina, Planinarstvo i zaštitu planinske prirode, Krške ekosustave, Zaštitu gorskih vodotoka i voda stajačica te Prirodna obilježja Hrvatske. U odnosu na prijašnji model školovanja čuvara planinske prirode, program je osuvremenjen i obogaćen nastavnim sadržajima koji odražavaju suvremene koncepte zaštite prirode te pregledom propisa, sporazuma i protokola o zaštiti prirode u Hrvatskoj i svijetu. Polaznici tečaja imali su priliku izravno se upoznati i sa zadaćama i djelovanjem javne ustanove i čuvara prirode u NP-u Risnjak.

Na tečaju je sudjelovalo 30 polaznika iz planinarskih udruga iz svih krajeva Hrvatske, a interes za

pohađanje tečaja bio je višestruko veći, što upućuje na visoku razinu svijesti i zainteresiranosti planinara za zaštitu prirode. Za predavanja i terenski rad angažirani su stručni predavači iz područja zaštite prirode, biologije, geologije, speleologije i planinarstva. Uz voditelja tečaja, pročelnika Komisije za zaštitu prirode HPS-a Davora Škrleca, kao predavači u pojedinim nastavnim temama i voditelji terenskih vježbi, sudjelovali su Miljenko Gašparac, Valentina Futač, Nenad Buzjak, Marta Blažević, Alan Čaplar i glavna čuvarica prirode NP-a Risnjak Tatjana Ranković. U okviru tečaja polaznici su obišli poučnu stazu Lesku i izvor rijeke Kupe te posjetili posjetiteljski centar u Razlogama kod izvora Kupe i Volonterski centar u Crnom Lugu. Ispit za polaznike tečaja održan je krajem studenoga, a dodjela diploma novim čuvarima prirode planirana je za 11. prosinca, Međunarodni dan planina.

Komisija za zaštitu prirode planira u 2022. održavanje daljnjih tečajeva, o čemu će planinarske udruge i članstvo biti pravovremeno obaviješteni. Komisija ujedno poziva sve planinare da se svojim zapažanjima i pitanjima vezanima uz zaštitu planinske prirode aktivno obraćaju Komisiji te da svojim osobnim djelovanjem i primjerom pridonesu zaštiti i očuvanju hrvatskih planina.

Alan Čaplar

Terenski dio Tečaja za čuvare planinske prirode

Otvorena Požeška planinarska obilaznica

U organizaciji požeškoga HPD-a Gojzerica, na Trgu Svetog Trojstva u Požegi u subotu, 25. rujna, svečano je otvorena Požeška planinarska obilaznica (PPO). Duga je 34 km, ima šest kontrolnih točaka, a počinje i završava na Trgu Svetog Trojstva.

Svečani početak »života« PPO-a, koji su s puno ljubavi i truda uredili požeški planinari, svojim su dolaskom uveličali uzvanici iz Hrvatskog planinarskog saveza iz Zagreba: dopredsjednica Jadranka Čoklica i Ronald Schreiner iz Komisije za planinarske putove, te dogradonačelnik Grada Požege Borislav Miličević, mnogi planinari, rekreativci i ljubitelji prirode i društva.

»Konačno je došao dan, nakon višegodišnjih priprema i radova, da možemo otvoriti Požešku planinarsku obilaznicu i pokloniti je svima vama. Požešku planinarsku obilaznicu posvetili smo Gradu Požegi i Požežanima. Svi dobro znate koliko je ona važna za turizam grada i razvoj planinarstva u Požeštini. Požega je donedavno bila jedini grad s planinama u zaleđu koji nije imao svoju planinarsku obilaznicu. Sada je tome došao kraj«, rekao je okupljenima Višeslav Turković, predsjednik HPD-a Gojzerica. Nakon toga zahvalio je svim članovima društva koji su pridonijeli uspostavi obilaznice.

Na Požeškoj gori

Bedž Požeške planinarske obilaznice

U pripremi obilaznice posebno su se istaknuli Nada Banović, koja ju je osmislila, napisala tekst dnevnika i sudjelovala na svim akcijama markiranja, Marijan Banović, koji je vodio markiranje putova, izradio i postavio sve smjerokaze, Ante Bošnjak, koji je mačedom i pilom čistio staze i sudjelovao na svim akcijama markiranja, Ivana Rakonić Leskova, koja je lektorirala dnevnik i ispisala sve smjerokaze, Mario Babić, koji je snimio GPS trag i izradio zemljovid i Matej Peharda, koji je osmislio logo i pečate za kontrolne točke. Višeslav Turković koordinirao je poslove na obilaznici, odradio sve administrativne

poslove, ishodio dozvole, markirao putove i sudjelovao u kreiranju dnevnika. Hvala i sponzorima, Gradu Požegi i poduzeću Toman d.o.o. iz Alaginaca na pomoći u pripremi obilaznice.

U ime gradonačelnika Grada Požege i svoje osobno ime, nazočno je pozdravio zamjenik Borislav Miličević. U ime HPS-a okupljenima su se obratili Jadranka Čoklica i Ronald Schreiner, koji je usko surađivao s domaćinima u pripremi obilaznice i dnevnika. Prije zajedničkoga fotografiranja i polaska na obilaznicu, završnu riječ održala je Nada Banović, članica društva i dugogodišnja suradnica Komisije za planinarske putove HPS-a, koja je najzaslužnija za otvaranje ove obilaznice.

Višeslav Turković

Nova planinarska obilaznica »Sveti vrhovi hrvatskih planina«

U subotu, 30. listopada, simbolično je, uoči samoga kršćanskog blagdana i državnog praznika Svih svetih, svečano otvorena nova planinarska obilaznica HPD-a Zagreb-Matica pod nazivom Sveti vrhovi hrvatskih planina. Taj smo dan obišli dvore staroslavenskog božanstva Velesa (KT 31) na Medvedgradu i dvore vrhovnoga staroslavenskoga boga groma i munje Peruna (KT 27) na vrhu Velikog Plazura na Medvednici.

Riječ je o uistinu sasvim drugačijoj planinarskoj obilaznici od svih dosadašnjih jer ona u svojoj idejnoj podlozi ima kulturološko-mitološku priču koja povezuje staroslavensku i kršćansku tradiciju na prostoru današnje Hrvatske, a koja se posebno zorno očituje na njezinim planinama. Te su dvije kulturne tradicije tako različite, a opet, imaju tako snažnu poveznicu, koja se evocira upravo ovom obilaznicom. Staroslavenska

kultura u bitnome je obilježena činjenicom politeističkog vjerovanja tadašnjih ljudi, a iz današnje kršćansko-monoteističke perspektive takva su vjerovanja okarakterizirana kao poganska. Ipak, činjenica je, a što nam potvrđuju spoznaje iz etnologije, povijesti, sociologije, lingvistike i drugih znanosti, da ti suprotstavljeni kulturni koncepti imaju brojne zajedničke pojavnosti u prostoru. To se otkrilo analizom postojećih topografskih obilježja koji čine takozvane »svete trokute« staroslavenskog vjerovanja, a u koje se, kao u kakvu slagalicu, odlično uklapaju kršćanski sveci, kao supstituti za staroslavenska božanstva.

Planinarska obilaznica Sveti vrhovi hrvatskih planina ustvari je lijepa knjižica od 116 stranica, s 32 zadane kontrolne točke, koje su, kao biseri razasute po cijeloj Hrvatskoj (Slavoniji, Središnjoj Hrvatskoj, Međimurju, Kordunu, Gorskom kotaru, Istri, Lici...). Najviše ih je u Dalmaciji, na dalmatinskim planinama i otocima.

U uvodnom ćete dijelu, nakon riječi autora obilaznice, prikaza njenih pravila i neizostavnom dijelu o najvećem hrvatskom planinarskom društvu, dobiti i osnovne informacije o staroslavenskoj mitologiji i svetim vrhovima. Opisi kontrolnih točaka obilaznice obiluju zanimljivim i manje poznatim podacima i pričama o pojedinim vrhovima, a njezin su sastavni dio i kratki životopisi kršćanskih svetaca te obilježja staroslavenskih božanstava na koje još uvijek postoji uspomena na našim planinama i čija imena nose njihovi vrhovi.

Autor obilaznice i prigodne značke, koju će dobiti oni koji obidu sve njezine kontrolne točke, član je HPD-a Zagreb-Matica izv. prof. dr. sc. Ivor Altaras Penda, kojemu je ovo već treća autorska planinarska obilaznica (uz »Abecedu hrvatskih vrhova« i »Četiri godišnja doba na Puntijarki«). Ivor je za ovu obilaznicu napisao i pjesmu posvećenu svetim vrhovima, koja je također njezin sastavni dio.

Dnevnik ove, po mnogočemu jedinstvene obilaznice, možete nabaviti ili naručiti u HPD-u Zagreb-Matica po popularnoj cijeni od 50 kn. Obilazeći vrhove ove obilaznice ući ćete u potpuno nov svijet – svijet svetih mjesta i vrhova u Hrvatskoj, koji čekaju da ih posjetite.

Bruno Šibl

Otvorena »Mladenova staza« Škopljanci – Botići

U nedjelju, 12. rujna, PK Split je u spomen na svoga preminuloga istaknutog planinara Mladena Japirka (1951. – 2021.) u Škopljancima otvorio novu planinarsku stazu. Markacistička sekcija PK-a Split marljivo je radila na čišćenju i označavanju staze kako bi što

Dnevnik planinarske obilaznice Sveti vrhovi hrvatskih planina

Oznake na početku staze

prije planinarima poklonila novi put, a Mladenu izrazila zahvalnost za sve što je napravio za planinarstvo i planinare.

Prigodom male, ali emotivne i dirljive svečano-sti otvaranja novouređene Mladenove staze, Angeli, Mladenovoj kćeri, uručena je plaketa koju je njezinu ocu dodijelio HPS kao priznanje za njegov velik doprinos razvoju planinarstva. Iz Škopljanaca se potom pedesetak planinara PK-a Split, HPD-a Mosor i HPD-a Malačka uputilo novom stazom do Botića, preko Crnoga kruga do Malačke. Druženje se nastavilo kod planinarske kuće Česmina (pod obnovljenim krovom kuće, koji je zamijenjen zahvaljujući donaciji HPS-a), uz ručak koji je PK Split organizirao za sve sudionike pohoda. Zahvaljujući lijepom vremenu, druženje na

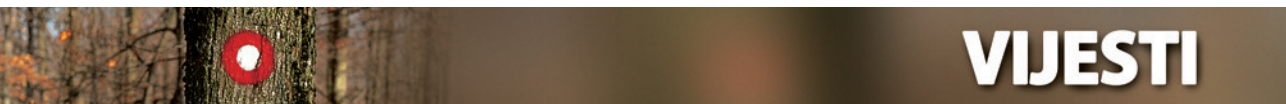

Otvorene staze Škopljanaci – Botići

otvorenom bilo je ugodno i veselo, čemu je pridonio i izvrstan gulaš koji su uz pomoć članova PK-a Split pripremili naši prijatelji Mare i Marko, domaćini planinarskog doma Malačka. Za slatke zalogaje pobrinule su se, kao i uvijek, vrijedne članice PK-a Split.

Bio je to još jedan dan za pamćenje, prošaran ponosom, tugom, ali i veseljem što je naš Mladen zasluženio dobio svoju stazu, a zbog svega onoga što je dao planinarstvu, ne bi bilo čudno da dobije i još koju. Bilo je to druženje najstarijih i najmlađih planinara, koje je još jednom okupio Mladen, svojom druželjubivošću, znanjem i ljubavlju prema čovjeku i prirodi. Zahvaljujemo svima koji su bilo na koji način pridonijeli ostvarenju toga događaja.

Jadranka Ardizzone

Glavna skupština UIAA-a

U petak, 22., i subotu, 23. listopada, održana je sjednica Glavne skupštine UIAA-a, krovne međunarodne planinarske asocijacije za planinarstvo i penjanje. Sjednica je i ove godine, zbog epidemioloških okolnosti, održana u formi telekonferencije, uz sudjelovanje više od 110 delegata planinarskih saveza iz svih dijelova svijeta.

Sjednicu je otvorio i vodio predsjednik UIAA-a Peter Muir (Kanada). Prvoga dana skupštine podnesena su i raspravljena programska i financijska izvješća te izvješća o radu komisija i ureda UIAA-a, kao i provedba strategije za razdoblje 2021. – 2024. Strateški plan 2021. – 2024. usmjeren je ostvarenju triju strateških ciljeva: 1. Pružanju smjernica o kritičnim i novim rizicima za planinare te unaprjeđenju sigurnosti, 2.

Uspostavljanju, održavanju i unaprjeđenju visokih standarda u planinarskim djelatnostima, 3. Pomoći i potpori nacionalnim planinarskim savezima i njihovim članicama u ostvarivanju njihovih programa.

Drugoga dana skupštine izneseni su sažetci svih izvješća te su provedena glasanja o prijedlozima odluka o svim točkama dnevnog reda. Sva su izvješća, te strateški i financijski plan, usvojeni većinom glasova. Plan aktivnosti obuhvaća niz akcija stručnih komisija te kalendar natjecanja u lednom penjanju. Posebna pozornost u radu UIAA-a posvećuje se temama o zaštiti prirode te se posebno raspravljalo o načinima djelovanja na zaštiti visokih planina. Dužnosnici UIAA-a pozvali su nacionalne planinarske saveze da promoviraju i svoje članstvo informiraju o mogućnostima praćenja serije UIAA-ovih webinara.

U izbornom dijelu Skupštine predstavili su se novi kandidati za članove Upravnog odbora i Suda časti, a potom su provedeni izbori i imenovani novi članovi tih tijela. Izbor članova Upravnog odbora UIAA-a provodi se prema ključu koji uvažava kontinentalnu zastupljenost i veličinu saveza udruženih u tu asocijaciju.

HPS je primljen u UIAA u listopadu 1991., još prije međunarodnog priznanja Hrvatske, kao prvi hrvatski sportski savez u nekoj međunarodnoj sportskoj federaciji. Snimke održanih webinar i detaljnije informacije o radu UIAA-a dostupne su na web-stranici UIAA-a www.theuiaa.org te na kanalima UIAA-a na društvenim mrežama.

Alan Čaplar

Memorijalni pohod Od Premužića do Štampara

U nedjelju, 10. listopada, prvi je put održan memorijalni planinarski pohod »Od Premužića do Štampara« u organizaciji požeškoga HPD-a Gojzerica, podružnice u Oriovcu. Pohod je održan u spomen na hrvatske velikane Antu Premužića i Andriju Štampara, koji su rođeni u naseljima na području općine Oriovac.

Riječ je o akciji koju je pokrenula Podružnica HPD-a Gojzerica u Oriovcu, osnovana 19. listopada

2020. u društvenom domu u Radovanju. Osnivačka skupština Podružnice Oriovac održana je u sjeni velike pandemije koronavirusa te zbog toga nije bila na odgovarajući način popraćena u medijima. Unatoč tomu, podružnica se dobro organizirala i uz pomoć središnjice Društva u Požegi započela s brojnim aktivnostima, od kojih je najvažniji upravo ovaj memorijalni pohod. Cilj je inicijatora i organizatora da povezivanjem dvojice hrvatskih velikana, pohod postane prepoznatljiv i postojan.

Unatoč lošem vremenu i kiši, u Oriovcu se 10. listopada okupilo stotinjak planinara iz cijele Hrvatske, i to iz PD-a Zavižan Senj, HPD-a Cibalia Vinkovci, PD-a Dilj Slavonski Brod, HPD-a Vidim Kutjevo, HPD-a Sokolovac Požega i HPD-a Bršljan-Jankovac Osijek, a o sigurnosti planinara skrbili su se članovi HGSS Stanice Slavonski Brod. Sve je započelo okupljanjem uz planinarski doručak u vatrogasnom domu u Oriovcu, gdje su okupljenim planinarima dobrodošlicu zaželjeli voditelj Podružnice Zoran Ivezić, načelnik Općine Oriovac Antun Pavetić, predsjednik udruge MOST 365 Karlo Tomljenović, predsjednik općinskoga vijeća Matija Jošić i predsjednik HPD-a Gojzerica Višeslav Turković. Nakon govora dobrodošlice planinari su uz minutu šutnje zapalili svijeće kod spomenika poginulim braniteljima u središtu Oriovca. Prije polaska na put snimili smo zajedničku fotografiju, a zatim krenuli uz pratnju lagane kiše i vjetra.

Prva staza, »Putovima Andrije Štampara«, vodila je preko Dilja u Brodski Drenovac, do njegove rodne kuće, i natrag u Oriovac. Put je dug 20 km. Planinari su se usput popeli na Kasonjski vrh (352 m), najvišu točku na tom dijelu Dilja. Po silasku u Brodski Drenovac obišli su mjesto gdje se nekad nalazila Štamparova rodna kuća. Nastavili su do seoskoga groblja, na kojem

Dio sudionika Memorijalnog pohoda Od Premužića do Štampara

se nalazi crkva svetog Dimitra iz 14. stoljeća, poznata po freskama i starohrvatskim zapisima na obloj glagoljici, tzv. bosančici. Oduševljeni obilaskom arheološkog bisera i živog dokaza hrvatskog postojanja na tim prostorima, planinari su nastavili prema središtu sela, gdje se nalazi jedan od preostalih Štamparovih bunara i spomen-ploča na zgradi osnovne škole. Fotografirali su se ispred spomen-ploče i popili svježu vodu iz bunara, te se požurili natrag u Oriovac, kako ne bi zakasnili na topli grah.

Druga staza, »Putovima Ante Premužića«, vodila je cestom do Slavonskoga Kobaša i Premužićeve rodne kuće te natrag prema Oriovcu (ukupna dužina 16 km). Skupina je krenula iz oriovačkog parka cestom do pruge i dalje cestom prema Slavonskom Kobašu. Premužićeva rodna kuća nalazi se blizu središta sela, u ulici uza Savu, s vidikom prema Bosni i Hercegovini. Ispred kuće dočekala nas je Premužićeva rođakinja, koja je ukratko podijelila s nama svoja iskustva iz djetinjstva, kada se osobno družila s Antom. Na povratku u Oriovac planinari su prošli stazom s vidikom na prekrasne ravničarske šume i nepregledna polja te uz niz ribnjaka, koji se protežu sve do Slavonskog Broda (govori se da su oriovački ribnjaci površinom najveći u Europi).

Nakon opisa pohoda objema stazama, osvrnut ćemo se detaljnije na našu dvojicu velikana, Premužića i Štampara.

Ante Premužić rođen je u Slavonskom Kobašu 11. siječnja 1889., a umro u Zagrebu 30. studenoga 1979. Bio je šumarski inženjer, nastavnik i viši ministarski savjetnik, koji je kao strastven planinar od 1930. do 1933. vodio izgradnju poznate staze na Velebitu, duge 57 km. Bio je aktivan društveni djelatnik, posebno u Hrvatskom planinarskom društvu (HPD-u), koje ga je 1934. izabralo za počasnog člana. Poslije Drugoga svjetskog rata odlikovan je zlatnim znakom Planinarskog saveza Jugoslavije.

Andrija Štampar rođen je u Brodskom Drenovcu 1. rujna 1888., a umro u Zagrebu 26. lipnja 1958. Bio je liječnik, zdravstveni savjetnik, predavač medicinske higijene, dekan Medicinskog fakulteta u Zagrebu i član JAZU-a. Postavio je temelje javnozdravstvenoj službi u bivšoj Jugoslaviji i osnovao niz socijalno-medicinskih ustanova. Izradio je ustav Svjetske zdravstvene organizacije te je 1948. predsjedao Prvoj svjetskoj zdravstvenoj skupštini u Ženevi. Bio je prvi potpredsjednik Ekonomskoga i socijalnog vijeća UN-a. Za života je obavljao mnoge dužnosti i aktivno zagovarao socijalnu medicinu te posvećivanje medicinskim potrebama »malih« ljudi. Zalagao se za široko zdravstveno prosvjećivanje ljudi smatrajući da se tako mogu suzbiti pojave mnogih bolesti. Njegova definicija zdravlja

Planinari u Slavonskom Kobašu

– »zdravlje je stanje potpunoga fizičkoga, psihičkoga i socijalnog blagostanja, a ne samo odsutnost bolesti« – poštuje se i danas.

Krajem 19. stoljeća rođena su na prostorima nadomak Dilj gore dva velikana: inženjer i graditelj Ante Premužić i dr. Andrija Štampar, tvorac socijalne medicine, čija su djela ostavila trajne tragove. Zajednička nit koja je povezivala Premužića i Štampara nije samo geografsko porijeklo i velika intelektualna, humana ostavština, već i filozofija smisla života u borbi za stvaranje boljih uvjeta života za »malog« čovjeka. Tako je Premužić kompleksnije promatrao i proučavao uvjete života na kraškom području, a posebno seljaka, o čemu je napisao rad »Seljačko gospodarstvo na kršu« (1940.). Bio je izvrstan poznavatelj prilika kraškog područja i zaslužan za razvoj turizma i planinarstva u Hrvatskoj. Iako su gospoda Premužić i Štampar rođeni gotovo istovremeno, ne zna se točno jesu li se poznavali i susretali. Međutim, na čuvenoj Premužićevnoj stazi bila su nekad i dva Štamparova doma, koji sada nažalost stoje opustošeni, premda zaslužuju biti uvršteni među spomenike materijalne kulturne baštine, kao i sama Premužićeva staza.

Nakon pohoda po kiši i vjetru, obje su se skupine vratile u Oriovac, gdje su dočekanе u društvenom domu uz zvuke tamburice, topao grah i piće, što je svima ubrzo vratilo raspoloženje. Program su upotpunili domaći OPG-ovi, koji su planinarima omogućili da se povoljno opskrbe kvalitetnim proizvodima našega slavonskoga kraja. Na rastanku smo dobili obećanje da će svi doći i nagodinu, uz nadu da će vremenski uvjeti biti mnogo bolji. Oprostili su se sa suzama u očima, ali veseli u srcu. Pohod je bio dobro posjećen unatoč lošem vremenu i činjenici da je prvi. Može se očekivati da će prerasti u važnu i svima poznatu manifestaciju. Vidimo se i dogodine!

Višeslav Turković

Deset godina PK-a Ivanec

Planinarski klub Ivanec na svojoj je redovnoj skupštini u listopadu obilježio 10. obljetnicu djelovanja te usvojio program rada i financijski plan za sljedeću godinu. Klub je lani organizirao 17 društvenih izleta i pohoda, i to na Bjelolasicu i Biokovo, u Istru: na Orljak, Žbevcu i Čičariju, četiri izleta na Velebit, s usponima na Vaganski vrh, Veliki Kozjak, Sveto brdo i pohodom Premužićevom stazom od Zavižana do Baških Oštarija. Članovi Kluba bili su i na pohodu Tragom zbjega lovačkog kraja. Posebno se ističe uspon šestorice članova na Kilimanjaro od 21. do 31. siječnja 2021.

Sekcija za markiranje bila je također vrlo aktivna. Osim staza na Ivanščici, izvedeno je i markiranje staze na južnom Velebitu koju održava PK Ivanec. U Klubu djeluje devet vodiča te jedan vodič pripravnik.

Klub je tijekom godine, u povodu obilježavanja 10. obljetnice rada, u »Muzeju planinarstva« u Ivancu organizirao Planinarski tjedan (od 6. do 12. srpnja) te prezentirao uspon na Kilimanjaro (5895 m). Ta najviša afrička planina, vulkanskog porijekla, nalazi se u sjeveroistočnom dijelu Tanzanije. Nakon 10 godina rada Kluba prepoznat je uloženi trud te je dodijeljeno ukupno 41 pisano priznanje članovima Kluba, a za zasluge u razvoju planinarstva na skupštini su uručena priznanja HPS-a. Srebrni znak HPS-a primilo je osam članova Kluba: Tomislav Friščić, Darko Kos, Nenad Novak, Josip Cerjan, Ivan Strugar, Stjepan Kuštelega, Duško Vitez i Ivan Mudri. Brončani znak HPS-a primilo je 14 članova, i to: Zdenko Horvat, Vesna Vitez, Božidar Šoštar, Marijan Friščić, Ankica Gotić, Tomislav Gotić, Boris Žulíček, Darko Sajko, Petar Ljekaj, Mario Dolovski, Thomas Blum, Josip Lazar, Juraj Vuglač i Vjekoslav Dubovečak. Na skupštini je bio nazočan i gradonačelnik Grada Ivanca Milorad Batinić, koji je istaknuo da Grad cijeni rad PK-a Ivanec s velikim brojem djece i mladih te je društvu dodijelio prostor u novouređenom objektu bivšeg Retra u Ivancu. Također je naglasio da je PK Ivanec partner Gradu u turističkom brendiranju Ivanca.

Nikola Nišević

Djeca ivanečkoga kraja kod planinarske kuće
Pusti duh na Ravnoj gori

U povodu Svjetskog dana pješačenja s djecom na Ravnu goru

PK Ivanec organizirao je u subotu, 2. listopada, izlet na Ravnu goru za djecu iz osnovnih škola Ivana Rangera u Kamenici, Gustava Krkleca u Maruševcu, grofa Janka Draškovića u Klenovniku te Izidora Poljaka u Višnjici. Uz pratnju vodiča PK-a Ivanec, djeca su se uspjela na vrh Ravne gore, i to iz četiriju smjerova. Učenici OŠ Klenovnik, uz vodiča Tomislava Gotića i učiteljicu pedagoginju Ankicu Gotić, krenuli su iz Trakošćana preko Meljana do planinarske kuće Pusti duh. Učenici iz OŠ Kamenica, uz vodiča Davora Pavlekovića, krenuli su iz zaselka Galića preko Babica do vidikovca Glažareve pećine te do planinarske kuće Pusti duh, a učenici OŠ Maruševac, pod vodstvom Ljiljane Inkret-Martinčević, stazom uz potok Laprnjak prema Babicama i do samoga vrha. I četvrta skupina mladih planinara, njih 35-ero iz OŠ Višnjica, prepješačila je kružnu dionicu po Ravnoj gori: poučna staza Šumska idila do sjevernog uzletišta za paraglajding – vrh Ravne gore – planinarski dom Pusti duh – Šveći – Bednjica i natrag do škole. Uz pratnju dvojice planinarskih vodiča, Stjepana Kuštelega i Juraja Vuglača, te učiteljice geografije i voditeljice sekcije Silvije Hiržin, prepješačili su oko 14 km za malo manje od pet sati.

Tijekom obilaska, djeca u svim četirima skupinama upoznala su se s osnovama kretanja planinarskim stazama, orijentacijom, biljnim svijetom Ravne gore te potrebnom odjećom i obućom za planinarenje. Tim je izletom obilježen Svjetski dan pješačenja (3. listopada), koji organizira Svjetska organizacija »Sport za sve« (TAFISA).

Nikola Nišević

Članovi PK-a Ivanec s priznanjima HPS-a

Peti korak – nezaboravan uspon na Snježnik

Članovi Radne skupine za osobe s invaliditetom, koja djeluje u okviru Komisije za vodiče HPS-a, uspješno izvode projekt »OSI na Planku«. Nakon više uspona sa slijepim planinarima, djelovanje je upotpunjeno i vođenjem osoba s cerebralnom paralizom.

Rachela ima cerebralnu paralizu i u godinu dana prošli smo s njom svih pet koraka obuke na području Plataka. Pripreme za uspon na Snježnik (1506 m) odvijale su se u pet koraka, s time da smo dio četvrtoga koraka doradili na Kamenjaku (837 m).

Prvo smo je na vježbalištu Platak naučili pravilnom i za nju prilagođenom hodu planinarskim stazama, a ujedno smo mjerili vremenski okvir. Nakon obavljenih četiriju koraka pripreme na području Plataka poduzeli smo uspon na Kamenjak (uz nisku temperaturu i jaku buru) te prehodali velik krug oko Radeševa (1363 m).

Izlet na Snježnik poduzeli smo u subotu, 2. listopada, u povodu Dana cerebralne paralize (6. listopada). Uspón koji prosječan planinar svlada za oko sat i pol, izveli smo za tri sata. Početni dio, do odvojka za Greben (Rimska vrata) i kroz Grlo, prošli smo za sat vremena. Za hod kroz Grlo do Snježnika trebala su nam dva sata. Emila (slijepu osobu) povelili smo na Snježnik težom stazom i ostavili ga da uživa na vrhu Snježnika te se potom više posvetili Racheli. Tek

IVAN ŠKVARIC

Silazak: vodič Damir Vurušić i Rachela

kada je stavila na sebe penjački pojas, počeli smo se s njom penjati krajnje lijevom stazom (prvom stazom od Guslice). Uz potporu i bez previše riječi popela se na Snježnik i tako postala prva osoba s cerebralnom paralizom na tom vrhu. Bio je to najljepši poklon koji je mogla poželjeti za svoje mladahe prijatelje koji se drže »majčinih skuta«. Rachela u djetinjstvu nije mogla hodati.

Silazak je bio pravi penjački podvig. Damir je sve pripremio, no uz Rachelinu koncentraciju, dostatan je bio samo navez, iako je rekla da je nikada nije bilo tako strah: »grota (kamen) s jedne strane, strmina s druge, a noge ne slušaju«. (Lako je Emilu kad ne vidi strminu ispod sebe!)

Sve je prošlo u redu, a i naučili smo nove lekcije. Uz naše slijepe planinare, Rachela je postavila nove granice u radu s osobama s invaliditetom. Drago nam

»Zaželite i vi, sanjajte i ostvarite svoje snove. Krenite, korak prvi, korak drugi... Peti korak vodi vas na vrh. Samo je nebo iznad, a planine zovu. Ne dozvolite si da vas strah od neuspjeha zaustavi na putu prema vrhu. I vi, kao i neki drugi, imate pravo zaustaviti se i ne stići na planirano odredište. Samim time što ste se odvažili krenuti, prijeći granicu, pobijediti samoga sebe, pokazali ste koliko ste stvarno 'veliki'. Prihvatite pruženu ruku i uživajte u svakom trenutku, u društvu dragih ljudi, vjerujte im i pratite ih u stopu, korak po korak, zajedno s njima stižete na vrh. Oni to žele i mogu, vi to možete ako želite.«

Emil Mandarić

IVAN ŠKVARIC

Uspón na Snježnik

je što je imamo. Bez takve osobne volje, nama planinarima koji želimo raditi s potrebitima ne bi bilo lako.

Vođenje osoba s invaliditetom ne znači usporavanje društva jer takve osobe ne planiraju svoje pohode, već to čine planinarski vodiči u okviru veće planinarske skupine. Svaka je osoba individua, pa tako i ona s invaliditetom. Kao i kod svih drugih, uz kvalitetnu pripremu i dobro vođenje, može se i osobama s invaliditetom obogatiti planinarski život. To ujedno potiče i inkluziju među planinarima, koji za nju možda nisu spremni. Rachela nam je dokazala i pokazala da je planinarenje dostupno svima koji imaju vjere u sebe i u nas koji ih vodimo. Štoviše, ponekad, kada nam se čini da nešto ne možemo ostvariti, sjetimo se Rachele.

Nakon cjelodnevnog hodanja i svih nedoumica s kojima smo se pritom suočavali, a vodili smo u isto vrijeme Emila i Rachelu, srce nam je ispunjeno kao da smo ispenjali najtežu vertikalu. Ivan Škvarić

60. obljetnica Sekcije društvenih izleta HPD-a Zagreb-Matica

Ove godine Sekcija društvenih izleta HPD-a Zagreb-Matica slavi svoju 60. obljetnicu.

Sekcija je osnovana 1961. izdvajanjem članova iz tadašnje Sekcije vodiča. Za prvog pročelnika izabran je Vilim Strašek. Već 1962. sekcija je organizirala 52 izleta i njena je popularnost nastavila rasti tako da je 1965. bilo organizirano 89 izleta i 32 predavanja. SDI od osnutka prvi puta među planinarima koristi autobuse za organiziranje izleta i popularizira ih kao najpraktičnije prijevozno sredstvo. Druga najvažnija aktivnost sekcije uvijek je bila promidžba. Dugi niz godina planinarska rubrika srijedom u Vjesniku obilato se koristila za promociju programa izleta organiziranih u Sekciji društvenih izleta.

Sedamdesetih godina stručni tim je pojačan novim aktivistima pa je izrađeno likovno rješenje sekcijaskog znaka i značke te su izrađene sekcijske iska-znice koju je dobivao svaki član SDI nakon plaćanja članarine. Druge sekcije društva tada nisu imale takvu vrstu evidencije.

U SDI-ju redovito se održavaju atraktivna predavanja – jedno od brojnih predavanja Marijana Wilhelma u nekadašnjim društvenim prostorijama u Bogovićevoj 7

Dobro organizirani izleti i vrlo zanimljiva predavanja privlačili su mnogo članova tako da je dvorana u tadašnjim prostorijama Društva postajala pretijesna. U takvim okolnostima uprava Sekcije morala je često unajmljivati veću prostoriju u Vodnikovoj ulici 4. Sastanci SDI-ja održavaju se petkom. Eugen Kumičić, dugogodišnji pročelnik grupe Goranin, koji je djelovala u istom društvu, jednom je prilikom na godišnjoj skupštini izjavio »Vi ste prošli toliko toga da bi se trebalo zapitati gdje niste bili, a ne gdje ste bili«.

Osamdesetih godina donesen je i prvi Pravilnik o radu Sekcije i izrađen je godišnji kalendar izleta. Godine 1980. održano je čak 143 izleta, a istaknuti vodič Ivo Pevec godinu dana kasnije uvodi kao novost poludnevne izlete srijedom poslijepodne koji su se održavali sve do 2005. godine.

Godine 1982. član Ivo Majnarić osmislio je put kroz najljepše dijelove Gorskog kotara. Prva dionica Goranskog planinarskog puta (GPP) svečano je otvorena 1984. u čast 110. godišnjice planinarstva u Hrvatskoj, druga dionica 1990., a treća 1986. godine. Prvi pohod po GPP-u također je prijedlog istaknute članice SDI-ja Jasne Kosović, a održan je 2002. godine. Od tada se pohod po GPP-u održava svake godine, druge nedjelje u lipnju. Međutim, članovi SDI-ja nisu niti tada mirovali pa su dodatno osmislili i SPP, Seniorski planinarski put po Samoborskom gorju koji su dovršili u Seniorskoj sekciji u koju su prešli. Seniorska sekcija svake godine organizira pohod po tom putu, u listopadu ili studenom. Osamdesete godine su bile poznate i po novim sadržajima u SDI-ju u obliku Botaničke grupe koja je predavanja održavala četvrtkom poslijepodne.

Devedesete su u početku bile dosta burne zbog posebnih okolnosti. Međutim, duh nije klonuo, organizirali su se izleti na Medvednicu i šetnje srijedom poslijepodne. Zbog podizanja morala svaki prvi petak u mjesecu organizirali su se domjenci s čitanjem pjesama, projiciranjem dija pozitivna s prošlih tura i

Izlet članova SDI HPD-a Zagreb Matica 1. svibnja 1977. na Biokovo

obilježavanjem raznih događaja. Početkom devedesetih organizirale su se i razne dobrotvorne akcije te akcije raščišćavanja ruševina u Topuskom, Kostajnici i Viduševcu. Članica Sekcija Dragica Jedvaj organizacijski je provela donaciju od 10 tona krumpira za Vukovar i prikupila većinu potrebnog novca o čemu su izvijestile i vukovarske novine. Vrijedne članice SDI-ja uređuju planinarsku sobu u domu Ivan Pačkovski na Puntijarki i njeguju cvjetnjak s južne strane doma.

SDI se oprostio s odlazećim stoljećem i ušao u novi milenij na najljepši način, trekingom od mjesec dana u Nepal na Himalaji (2000.).

Popularnost Sekcije društvenih izleta HPD-a Zagreb-Matica ponovno raste u drugom desetljeću novog milenija i Sekcija ponovno postaje izrazito popularna. Svake se godine redovito organizira oko 100 izleta i nekoliko planinarskih višednevnih putovanja izvan Hrvatske. Zadnjih su godina kao novost uvedene vrlo popularne ture po egzotičnim otocima koje su do danas obuhvatile otoke: Tenerife, Ibiza, Kretu, Zakynthos, kao i putovanja u talijanske Dolomite. Godine 2016. SDI radi popularizacije planinarstva među djecom osniva Obiteljsku družbu, u suradnji s nekoliko osnovnih škola u gradu Zagrebu. Izleti su prilagođeni obiteljima s djecom i od osnivanja do danas kroz izlete Obiteljske družbe prošlo je ukupno tisuću roditelja s djecom.

Sekcija evo i svoju 60. obljetnicu, usprkos teškoj epidemiološkoj situaciji i posljedicama prošlogodišnjeg zagrebačkog potresa, obilježava u studenom 2021. trekingom do baznog logora pod Mount Everestom u Himalaji.

Pročelnici SDI-ja od osnutka do danas bili su Vilim Strašek, Ljerka Lapuch, Vilim Kotnig, Franjo Pučar, Pero Degmenčić, Damir Pinoza, Marjan Ruškač, Štefica Haramina, Jasna Bingula (Kosović), Zvezdana Gregorina, Zvonko Muža, Željko Hudoletnjak, Drago Toplak, Milan Vujnović, Božica Denona-Bambić i Nenad Igrc.

Tanja Grivičić

Članovi SDI-ja na Dabarskoj kosi prilikom obilaska Planinarskog puta Velebno 18. rujna 2003.

Sadržaj 113. godišta Hrvatskog planinara

Članci i vijesti

Aleraj, Borislav	Tibor Sekelj: Oluja na Aconcagui	545
Altaras Penda, Ivor	Matej Perkov: Planina mi je najdraža škola.....	41
Ardizzzone, Jadranka	Otvorena »Mladenova staza« Škopljanci – Botići	560
Babić, Anja	Grlom u jagode	392
Balent, Dubravko i Vršić, Sonja	Virtualni 23. Vincekov pohod	153
Banović, Nada	Planinarska obilaznica dr. Andrija Štampar	242
Barišić, Aida	Održana redovna izborna skupština Komisije za speleologiju HPS-a	50
Bašić, Branko	Kamešnica!	330
Berljak, Darko	Otkrivena spomen-ploča na mjestu osnutka HGSS-a	205
Berljak, Darko	Sto godina od prve ekspedicije na Mount Everest	212
Božić, Vlado	Hrvoje Malinar: Speleološki rječnik	256
Božić, Vlado	Pročelnik i dopročelnica Komisije za speleologiju HPS-a	147
Brdal, Željko	Juriš po Papuku i Krndiji	458
Brdal, Željko	Polagano, korak po korak po Moslavačkoj gori	195
Bušić, Valentina	Monografija HPD-a Bršljan-Jankovac 1895. – 2020.	410
Bušić, Valentina	Pod kišom Perzeida do velebitskih vrhova	420
Bušić, Valentina	Za čist Papuk!	384
Bušljeta, Jure	Prisjećanje na 16. Skupštinu PSH/HPS prije trideset godina	204
Butorac, Valerija	Speleološka istraživanja prošloga ljeta	516
Butorac, Valerija	U Gospiću održan Skup speleologa Hrvatske	519
Ciglencečki, Edita	Na Hrastovici	226
Čandrić, Krešimir	Baranjska planinarska obilaznica	335
Čaplar, Alan	Borislav Aleraj: Alpinist	152
Čaplar, Alan	Branko Blažević (25. 9. 1920. – 15. 3. 2021.)	258
Čaplar, Alan	Dinara proglašena parkom prirode	108
Čaplar, Alan	Dodijeljeno 5000. priznanje Hrvatske planinarske obilaznice	362
Čaplar, Alan	dr. sc. Ignac Munjko (1935. – 2021.)	310
Čaplar, Alan	Glavna skupština UIAA-a	561
Čaplar, Alan	HPS-ov tečaj za čuvare planinske prirode u NP-u Risnjak	558
Čaplar, Alan	Hrvatski planinarski savez u 2020. godini	4
Čaplar, Alan	Mario Celinić na Mount Everestu	311
Čaplar, Alan	Objavljen Planinarski leksikon	467
Čaplar, Alan	Planinarska aplikacija za mobilne uređaje s operativnim sustavom Android	206
Čaplar, Alan	Poziv na javnu raspravu o nacrtu Deklaracije o zaštiti i očuvanju hrvatskih planina	363
Čaplar, Alan	Skupština Europske unije planinarskih asocijacija	362
Čaplar, Alan	U Đurđevcu održani Dani hrvatskih planinara	359

Čaplar, Alan	Ulaganja u planinarsku infrastrukturu u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske.....	207
Čaplar, Alan	Upravljanje planinarskim domovima, kućama i skloništima.....	552
Čaplar, Alan	Vlado Vujisić: Durmitor.....	257
Čaplar, Alan i Poljak, Željko	Jedna sasvim neobična planinarska knjiga: Nikica Talan: Ne(pre)poznata Hrvatska – Putositnice (s)Hrvatske planinarske obilaznice	546
Čavala, Arian	Kada s djecom u planinu?.....	71
Čepuran, Ivica	Uređenje planinarske obilaznice »Četiri rijeke karlovačke«	46
Čikor, Kristijan	Medvednicom od Zeline do Susedgrada	402
Čoklica, Jadranka	Pohod Podunavskim pješačkim putom Aljmaš – Erdut	361
Čupić, Josip	Orlovac iznad Neretve i Komina	368
Čupić, Josip	Paškal – svetac pastir nad Paganijom	27
Damjančić, Siniša	Mala planinarska škola PD-a Dilj gora u Slavonskom Brodu	413
Dolić, Klara	Zimski uspon na Viševicu	154
Đapić, Andrej	U planine s Leom	133
Futač, Valentina	Ris u hrvatskim planinama	44
Gračan, Tomislav	Čudo zvano Volujak.....	32
Grivičić, Tanja	60. obljetnica Sekcije društvenih izleta HPD-a Zagreb-Matica	566
Grundler, Darko i Čaplar, Alan	Čiji su planinarski domovi?.....	472
Grundler, Darko i Čaplar, Alan	Ferate – planinarstvo ili adrenalinski turizam?.....	274
Guštin, Denis	Pag – otok bure, maslina i divljine.....	250
Hemar, Eduard	Zdravko Ceraj – velikan hrvatskog sporta i planinarstva	534
Horvat, Raul	Četiri vrha povrh Suzne doline na južnom Velebitu	371
Horvat, Raul	Potruga za Jakičinim konakom na Velebitu.....	488
Horvat, Raul	Vode okolo-naokolo i istočno od Crnopca	524
Hrkač, Žana i Nikolin, Sofija	90 godina planinarskog doma Umberto Girometta	480
Jakšić, Dejan i Jakšić, Danijela	Tamna strana planine.....	264
Janton, Damir i Dubovečak, Vinka	Održani speleološki ispiti.....	202
Jurčić, Dean	Sami – Sveti Ilija i ja.....	168
Jurčić, Dean	Turska gora ipak nije turska	434
Jurčić, Kristina i Jurčić, Dean	Dobri duh Hahlića.....	74
Jurela, Ivica	Novo planinarsko sklonište Vjetar s Dinare	144
Katić, Mario	Kanjon rijeke Krupe.....	387
Klobučar, Tihomira	Svečano predstavljena monografija HPD-a Bršljan-Jankovac povodom 125. obljetnice.....	360
Kramberger, Vjekoslav	Fantazijske značke planinarskih društava prije 1945. godine.....	145
Kramberger, Vjekoslav	Serijske značke s velebitskim motivima.....	255
Kramberger, Vjekoslav	Uspomena na Tateka, velebitskog umjetnika.....	189
Kramberger, Vjekoslav	Značke HPD-a Bilogora iz Bjelovara.....	200
Kramberger, Vjekoslav	Značke HPD-a Mala Rava, Zadar.....	102
Kramberger, Vjekoslav	Značke Istarskog planinarskog puta »Labinska republika«	462
Kramberger, Vjekoslav	Značke nekoliko zagrebačkih društava iz prošlosti (1)	556
Kramberger, Vjekoslav	Značke obilaznice »Po planinama SR Hrvatske«	306
Kramberger, Vjekoslav	Značke PD-a Paklenica i Pakleničkog planinarskog puta.....	42
Kramberger, Vjekoslav	Značke Tomislavova doma i Sljemenske žičare.....	407

Kramberger, Vjekoslav	Značke Zagorskog planinarskog puta.....	356
Kramberger, Vjekoslav	Znak Alpinističkog odsjeka HPD-a.....	513
Kuka, Mladen	Viki Grošelj: Krona Slovenije.....	204
Lazarić, Feručo	Bajka od 1100 kilometara.....	64
Lazarić, Feručo	Na Bijele stijene!.....	36
Lazarić, Feručo	Retezat (2482 m) u Rumunjskoj.....	504
Librić, Radovan	Bez plastike u planinarskim domovima.....	48
Lisac, Rene	Proljeće kada su brda sišla u doline.....	56
Lisac, Rene i Petrin, Nataša	Po stijenama Biševa.....	135
Malinar, Hrvoje	Čestitka istraživačima Crnopca za 53 kilometra kanala.....	51
Mance, Ivan	Kosinjski Pisani kamen.....	117
Mihelić, Igor	I među bih zagrlila.....	192
Mrkobrad, Miroslav	70 godina Kamenitovca – »starac« koji postaje sve mlađi!.....	464
Munjaković, Elvir	Mrika, najmlađa alpinistička zvijezda.....	222
Murganić, Vitomir	U zemlji legendi, planina, jezera i rijeka.....	182
Murganić, Vitomir	Zlatko Bučar 4. 8. 1929. – 23. 10. 2020.....	49
Nađ, Igor	Liska na Fruškoj gori.....	151
Nežić, Neli	Peta Opća planinarska škola PD-a Opatija ili kako sam gradila bivak i ostavila hrabrost na stijeni.....	412
Nišević, Nikola	Deset godina PK-a Ivanec.....	564
Nišević, Nikola	Eko akcija Proljetni sjaj 2021.....	259
Nišević, Nikola	Mladi planinari na Ravnoj gori.....	259
Nišević, Nikola	Stotinjak planinarki i planinara na 11. Planinarskom pohodu »Tragom vitezova ivanovaca«.....	414
Nišević, Nikola	U povodu Svjetskog dana pješaćenja s djecom na Ravnu goru.....	564
Petrović, Đuro	Što Đurđevac nudi planinarima.....	239
Pocrnić, Robert	Najviši vrhovi srednje Bosne.....	442
Poljak, Željko	70 godina Planinarskog saveza Crne Gore.....	465
Poljak, Željko	Dva doktora na Himalaji.....	424
Poljak, Željko	Miodrag Mijo Kovačević (1933 – 2021).....	358
Poljak, Željko	Zehrudin Isaković: Planine Bosne i Hercegovine.....	358
Radovanović, Vanja	Kako preživjeti koronu na planinarski način.....	79
Radovanović, Vanja	Planinarska gastronomska prisjećanja.....	352
Radović, Biserka	Sami na Triglavu.....	498
Radović, Biserka	Velebit kakav još nismo doživjeli.....	86
Rakovac, Marko i Plemenčić, Valentina	Održan seminar o opremanju speleoloških objekata 2020.....	50
Sabo, Sonja i Pinjuh, Mario	U zagrljaju Dachsteina.....	93
Sljepčević, Vedran i Sindičić, Magda	Pomozite istraživačima u traženju tragova risa.....	45
Smerke, Mira	Zvonarov put na Ravnoj gori.....	82
Smolec, Robert	Midžor – crveno-bijela bajka.....	344
Stanković, Ester	Četiri dana na hrvatskom jugu.....	507
Sučić, Karlo	Zrakoplovna nesreća na Sljemenu 21. rujna 1950.....	164
Šantek, Damir	Stok Kangri.....	428
Šantek, Damir	Treking dolinom rijeke Markhe.....	284

Šarko, Sanda	Nova iskustva s usavršavanjem na području Gran Paradisa i Mont Blanca.....	414
Šibl, Bruno	Nova planinarska obilaznica »Sveti vrhovi hrvatskih planina«	560
Škrobonja, Branko	Od Sniježnice do Žbevnice i tako dalje.....	455
Škrobonja, Branko	Pa, eto tako!	375
Škvarić, Ivan	Peti korak – nezaboravan uspon na Snježnik	565
Talan, Nikica	Putositnice s Cresa i Lošinja.....	541
Toplak, Edo	Na plažama Snježne planine.....	20
Trdić, Zvonko	Dragan Radočaj, graditelj planinarskih kuća.....	246
Trdić, Zvonko	Hirovito vrijeme podno Grossglocknera.....	348
Trdić, Zvonko	Izlet u doba korone.....	160
Trdić, Zvonko	Josip pl. Pinter	300
Trdić, Zvonko	Klečke divokoze	237
Trdić, Zvonko	Piva u službi našega alpinizma.....	397
Trdić, Zvonko	Sto godina organiziranog planinarstva u Ogulinu	110
Trdić, Zvonko	Zimski uspon na Klek.....	38
Turković, Višeslav	Memorijalni pohod Od Premužića do Štampara.....	562
Turković, Višeslav	Otvorena Požeška planinarska obilaznica.....	559
Turković, Višeslav	Planinarskim korakom po otoku Lastovu.....	451
Vinković, Željko	Na grebenima Golovrha i Višerujne.....	89
Vinković, Željko	O kiši, odustajanjima i kestenijadi	179
Vinković, Željko	Produženi vikend na srednjem Velebitu.....	447
Vinković, Željko	Zimski uspon na ljepoticu Bjelolasicu	197
Vranješ, Denis	Filmski festival na Mosoru.....	466
Vujisić, Vlado	Durmitor, jedinstven i neponovljiv.....	320
Žagar, Klara Jasna	Uskrs na Bilogori.....	341
Žalica, Slobodan	Kada putovi postanu sami sebi svrha... ..	282

Ostalo

9. Pohod na Kapavac, najviši vrh Požeške gore	152
32. Skupština HPS-a.....	142
33. Skupština HPS-a.....	302
50 godina od Prve hrvatske alpinističke ekspedicije Grenland '71.....	316
Godišnje nagrade HPS-a	16
Hrvatska planinarska obilaznica u 2020.....	98
Kalendar za 2022. godinu.....	548
Novosti na Hrvatskoj planinarskoj obilaznici.....	550
Odobrena sredstva za obnovu, održavanje i izgradnju planinarskih objekata	308
Oštećen planinarski dom Matija Filjak na Hrastovičkoj gori.....	63
Paklenički planinarski put – tradicija se nastavlja	203
Planinarsko sklonište Crnopac.....	309
Podrška kanadskog veleposlanika zalaganjima planinara za zaštitu prirode.....	155
Za spomenar	101
Zatvara se planinarska kuća Oltari.....	467

DVADESET GODINA ZAJEDNO U AKCIJI

IGLU ŠPORT

